

16
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.

1664.

1. Bardili, Brunckhardus: De institutionibus et subli-
tationibus.
2. Bardili, Brunckhardus: De legatis.
3. Bardili, Brunckhardus: De tutela et cura auctoritate,
dissolvendaeque.
4. Bardili, Brunckhardus: De effectu testamenti in Foro
romano.
5. Bardili, Brunckhardus: De modis, quibus testamenta
infirmantur.
6. Bardili, Brunckhardus: De codicillis et clausula
codicillari.
7. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Invenitatio XX ad Lib. I
Dig.
8. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Invenitatio XVIII ad Lib.
III. Dig.
9. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Invenitatio XV ad Lib. IV
Dig. tit. II et seqq.

1664.

9. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Sacrosalio XV ad lib V
viz. lit. 2 et seq.
10. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Sacrosalio XIX ad lib IX
viz.
11. Lanterbach, Wolfgang Adamus: De iurejurando in 4 thes
12. Lanterbach, Wolfgang Adamus: De juramentis
13. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Sacrosalio XIV ad lib IV
viz. lit. I.
14. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Sacrosalio XVI ad lib VI
viz. lit. 1. et seqq.
15. Lanterbach, Wolfgang Adamus: Sacrosalio XVII ad lib VII. viz.
16. Mauritius, Ericus: De demonstracione sagarum
iisque, que ad eam recte intelligendam faciunt.
17. Mauritius, Ericus: Positionum controversarum ex
iure feudali et moheria de rebus, que in feudum
desi possunt, de promptarum decas

1664.

1890. Maurerius, Erscus: De imperii necessitatibus
2 Imp. 1691. - 1746

1665

1. Bardili, Burckhardus: De auctoritate tutorum.
Rec. 1743.

2. Bardili, Burckhardus: De falso procuratore
Rec. 1743.

3. Bardili, Burckhardus: Exercitatio XI: De
fideicommissis.

4. Bardili, Burckhardus: Exercitatio IX: De adambione
legatorum et lege Falcidia

5. Bardili, Burckhardus: Exercitatio I: De creditore
mortuus et similibus affectionibus, tam heredis
inhibitionibus, quam legatis oppositis.

6. Bardili, Burckhardus: Tenori operis nuntiatio.

7. Lankebach, Wolfgang Maurus: De singulari officium
iure.

1665.

8. Lamberbach, Wolfgang Adamus: Praeceptio XXIII. et XXIV
lib. II et III.
9. Lamberbach, Wolfgang Adamus: Praeceptio XXI et
lib. II sig.
10. Lamberbach, Wolfgang Adamus: Praeceptio XXII et
lib. III sig. lib. 1.
11. Mauritius, Ericus: Positionum controversarum ex jure
feudali et materia de revocatione feudi, et laudatione
de promissarum decas.
12. Mauritius, Ericus: Positionum controversarum
ex jure feudali, et materia de jure vasalli in feudo
improvisi sub laudatione et revocatione decas.
13. Mauritius, Ericus: Positionum controversarum ex jure
feudali et materia de jure domini in feudo,
ac reverentia improvisi vasalli et servitio feudo
lib. I, de promissarum decas.

14. Mauritius, Ericus: Postholum controversarum,
ex jure feudali et materia de jure, jure et
actionibus feudaliibus de promptarum decas.

15. Mauritius, Ericus: Postholum controversarum, ex
jure feudali et materia de successione feudi de
promptarum, decas.

16. Mauritius, Ericus: Postholum controversarum, ex jure
feudali et materia de respectibus et similitudine investitura
de promptarum decas.

1. Bardili, Bruckhardus: Exercitatio XIII: De successione
legitima

2. Bardili, Bruckhardus: Exercitatio XV de donationibus

3. Bardili, Bruckhardus: Conclusionum theoretico-practi-
ciarum exercitatio XIV (exercitatio XII).

4. Bardili, Bruckhardus: De bonorum possessionibus
et substitutionibus.

5. Frommann, Joh. Anders: De donacione aliorumque

jurium haereditatis, h. e. acquisitione, quae fit
sine possessione, aut quasi, haereditate, apprehen-
sione.

6. Gravus, Johannes: Fundi juris publici Hungariae

7. Lanterbach, Wolfgang Adam: De singulari affinitate jure

8. Lanterbach, Wolfgang Adam: Exercitatio XXV ad Lib
XIII. Dig.

9. Lanterbach, Wolfgang Adam: Exercitatio XXIV ad Lib XX
Dig. tit. IV et seq.

10. Lanterbach, Wolfgang Adam: De pactione conventionali.

11. Lanterbach, Wolfgang Adam: Exercitatio XXVI ad Lib XIV

Dig.

lit.

hen.

ial

ure

ib

Xg

ali.

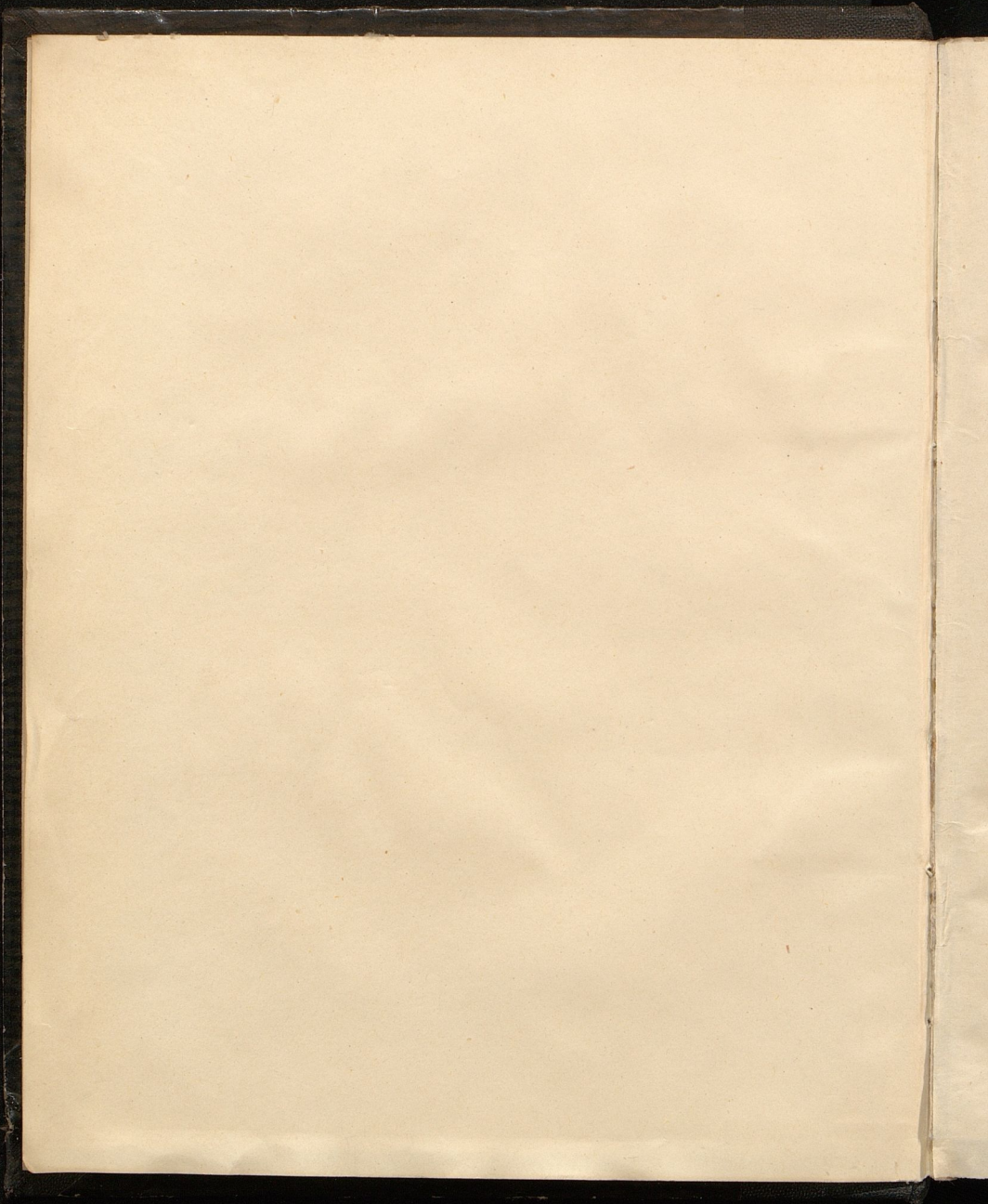
ab. XIV

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Conclusionum Theoretico-
Practicarum

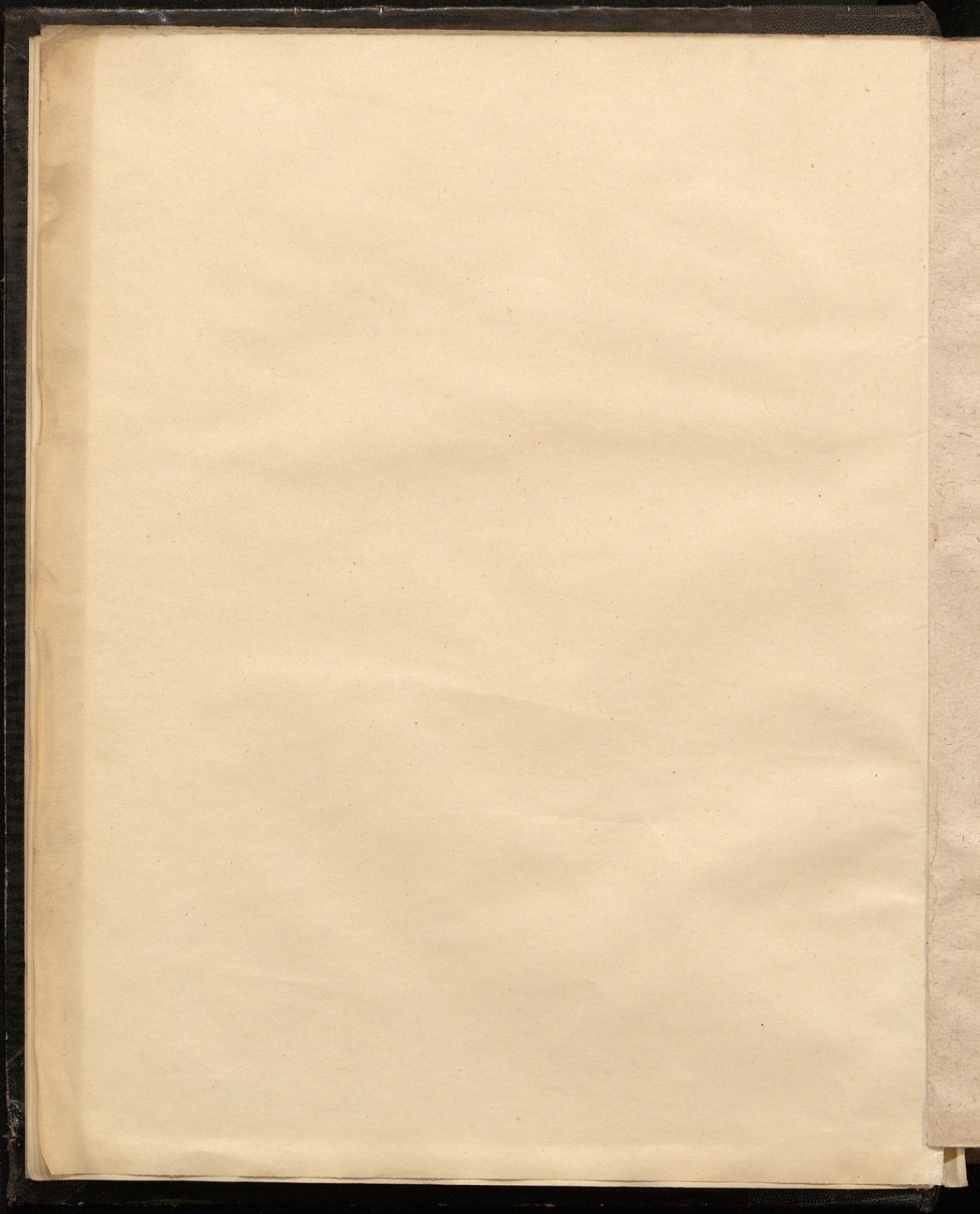
DISSELTATIO IV.

INSTITUTIONIBUS ET
PRACTICIS

THEOR. & PRACT. XXIIII. B.

FRANCISCO BARDILLI,

CHRISTIANI BARDILLI

I.
Q. B. V. D, T. O. M.
DISSERTATIONEM
JURIS PUBLICI,

De
IMPERII RE-
CESSIBUS,

von
Reichs = Abschieden / 161

Publicè disputandam proponit

Titel Bernhard Lib. Baro von Stein.

PRÆSIDE

ERICO MAURITIO, U. J. D.

& Prof. Publ.

In Auditorio Actorum

Add. Maji,

Horis matutin.

Recusa JENÆ
GEORGII HEINRICI MÜLLERI,
ANNO M DC XCI,

2.

DISSEMINATIONEM
IMMERSUM
CASSIBUS
RE
D

P R Æ F A T I O.

Um animum induxissem, ante dis-
 ccessum ex Academia hac, de Materia
 quadam Juris Publici cum Commilito-
 nibus publicè differere, commodum in
 mentem venit, in Imperio nostro, in pri-
 mis fas esse, quid sint, qui vulgò vocan-
 tur Recessus, nostris Reichs-Abschied/ rectè comper-
 tum habere. Si enim in Republica præcipua Practi-
 cæ Philosophiæ illa est consideratio, quæ circa Jura
 Majestatis versatur, inter quæ eminent illa, quæ est
 circa leges potestas; facile patet non leve esse operæ
 prætium de his, utpote, quæ cum Legibus in Comi-
 tiis latis idem sunt, disquirere. Quamvis autem,
 non nisi pauca hujus materiæ attingant singuli Juris
 Publici Scriptores, non tamen quenquam temerè id
 in argumentum trahere posse autumo, quasi quid-
 quam ideò decedat dignitati ejus, quod addere poti-
 us aliquid videtur, rectè rem Perpendentium Judicio.
 A vobis autem Lectores benevoli, tanto promptiorem
 mihi promitto veniam, si non omnia ubique acu
 tetigisse in re minus hæcenus explicata visus fuero.

THESES I.

Germanos antiquissimis temporibus, cum Gal-
 liæ, Britannæ, Hispaniæ, ac Illyrici primis habitato-
 ribus, originem, gentem, linguam celticam, Græcis

*scilicet Germani
 per alia con-
 sidera de re
 in in Conditio
 ita
 scilicet*

A

ita appellatam, communia habuisse, post eruditionem Philippi Cluveri operam, in Germania Antiqua descriptione *lib. 1. cap. 5. seqq. nonnullis*, nemo temere dubitat. At communes, quamvis uni, tot tamen amplissima spatia divisæ genti, Conventus, vel Comitiorum Decreta, nemo antiquorum tribuit. Inde Celta diversis paulatim nominibus distingui cæpere, ac inter eos, quos recentiori, ac paulo ante Taciti ætatem nato nomine, Germanos dicimus, multis seculis ante, (observante eodem Cluverio) Theutisci appellati sunt. Suos illis deinceps, à reliquis diversas, ut ditiores, ita linguam, Principes, Respublicas fuisse, satis consensu autorum liquet. Nec vel sic tamen omnes Germani unius Imperii vinculo conjuncti vixere, divisi enim & ipsi iterum, in populos plurimos, Tacito ex antiquis, ex recentioribus Cluverio exactè commemoratos, tot ferè Respublicas, quod populos diversos habuere. Singulis sui quidam conventus, Concilia appellat Tacitus, *libro de Moribus Germanorum*, fuere. Nec ea unius generis. *De minoribus*, inquit, *rebus, principes consulant, de majoribus omnes, ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud Principes præstentur.* Ita enim legimus ex Hugonis Grotii correctione, ubi vulgati libri habent pertractentur, quod sensum congruum non exprimit. Universorum ergò aliqua fuerunt; totius populi, principum & Seniorum reliqua. Non est verò dubium, excepisse hos conventus, Decreta quædam, consensu illorum, qui partem eorum faciebant, probata, quæ hodiè ex mutua illa conventione, Recessus, barbaro vocabulo appellamus. Quin commemorat etiam Tacitus, quid in illis ageretur, ac definiretur. Inter plura alia, quæ ibi legi possunt; *Eliguntur*, ait, *in iisdem conciliis & Principes, qui jura per pagos vicosa, reddant.* Sed particularia illa gentis alicujus inter Germanos, non Germanorum omnium conventus & Comitiorum Decreta fuisse, satis patet. Ut inde quidem ad Originem vel commitiorum nostrorum universalium, vel Recessuum Imperii concludere, vix integrum sit.

II. Mel.

II. Melchior Goldastus Haimensfeldius in *prefatione*, *Ref. Goldast.*
 quam præmisit tomo tertio Imperatorum, Augustorum, Cæ- *sen. Lenk. uni.*
 sarum ac Regum S Imperii Romano Theutonici Receptuum, *versali. L. a.*
 Constitutionum, &c. ad *Jacobum Anglia Regem*, agnoscit qui- *germ. p. p. s. i. s.*
 dem Germanicas gentes sub nullo certo, aut publico Impe- *in Comitibus*
 rio, in nationes divisas, quasque suis moribus & consuetudi- *condita.*
 nibus, sua libertate, sub Regum (ut vocat) singulorum diti-
 one vixisse. Cæterum belli tempestate ingruente, aut necessi-
 tate aliqua exigente, cunctos Reges atque Principes de Repu-
 blica deliberaturos indictis Comitibus concurrere solitos in
 commune consulentes, quid opus factu foret, ac ibi, com-
 munitibus Regum ac populorum suffragiis, Imperatorem cre-
 ari solitum, autumat. Ita à Germanis & Gallis, tempore
 Julii Cæsaris, Ariovistum electum Imperatorem contra Ro-
 manos, ita Augusti ævo, Harminio Cheruscorum Regi impe-
 rium collatum, atque ita Alaricum, Redagufum, Gothos,
 Godefilum Vandalorum Attilam Hunnorum Reges commu-
 ni in Comitibus Generalibus Germanorum, sæpe etiam acce-
 dentium aliorum populorum consensu electos, ac cum sum-
 ma potestate rei militari præfectos, fuisse. Sed fallitur vir
 doctus, & quod à Germanis omnibus electos putat Duces,
 qui nonnullarum solum nationum consensu principes ip-
 sorum erant: & quod in Comitibus universalibus factum pu-
 tat, quod in particularibus solum illarum nationum, vel non-
 nullarum, Imperio, aut fœdere junctarum, conventibus. Quod
 si probasset etiam, convenisse illo rerum statu ex Germaniæ
 populis omnibus, ad hos conventus, selectos, id non ex vi
 communis Imperii, aut necessitatis alicujus factum; sed arbi-
 trarii & libertatis meræ fuisset, ac fœderatorum conventus ali-
 quis potius, quàm Imperii unius comitia, ac quæ concludere
 placuisset, fœdus vicinarum & lingua communi junctarum
 nationum unius gentis, non recessus Imperii, jure meritoque
 appellari potuissent.

III. Cæterum, Francis deinceps paulatim inter Ger- *et Francis quo-*
 manicas gentes, caput præ reliquis efferentibus, propius non *dammodo Helen-*
 nihil *da Receptuum*
Imperii originis

nihil perveniri posse videtur ad conventus, qui speciem Comitiorum universalium referunt, adeoque quod inde consequens, originem Reccessuum Imperii Germanici. Infederant illi jam pridem, ac florentibus adhuc Romanorum rebus, eximiam Germaniæ parte, quæ hodieque Franconia nomine venit, à Bojohemo usque cis Thuringorum saltum, in Saxoniam usq; inferiorem partem: quibus deinceps etiam accessione Chamavorum, Bructatorum, & Ampsivariorum, additi incolæ provinciarum à Ducatu Bergensi in Württembergensem usq; tum victis Alemandis Svevia, Helvetia, Bavaria, ac superatis Hermenfrido Thuringiæ ac deinceps Rado Frisiæ Rege, Thuringia quoque & Frisia accessit. Sed & quæ Burgundiones & Gothi in Gallia occuparant, iis mox paruerunt. Cum ergò unius Imperio hæc ditiones omnes continerentur, ac unam adeò civitatem, vel Rempublicam constituerent non dubium, nationes, quæ eo continebantur, Germanicas, publicos etiam ex more gentis habuisse conventus. Quia imò disertè id factum ait, & modum etiam qualem acceperat Adelhardi Caroli Magni agnati & Consiliarii libello de ordine palatii describit hinc. Marus Archi-Episcopus Rhemenfis ad Franciæ Episcopos, Epist. 3. cap. 29. *Consuetudo, (scribit) nunc temporis trita erat, ut non sepius, sed bis in anno placita duo tenerentur. Unum quando ordinabatur status totius Regni ad anni vertentis spatium: quod ordinatum, nullus eventus rerum, nisi summa necessitas, que similiter toti Regno incumbebat, mutabat. In quo placito generalitas universaliorum Majorum, tam Clericorum, quam Laicorum conveniebat. Seniores propter consilium ordinandum: Minores propter idem consilium suscipiendum & interdum pariter tractandum, & non ex potestate, sed ex proprio mentis intellectu vel sententia confirmandum.* Sigebertus Gemblacensis Monachus, qui seculo 12. vixit, jam ad annum 662. Chronici, adeo observatum etiam statum Comitiorum, hujusmodi tempus monet, ut cum reliqua (ut ipse putat,) deficerent à veterum institutis in regno Francico hoc duxerit tamen. *Abhinc, ait, Francorum Regibus à solita fortitudine*

ſcientiã degenerantibus, Regni potentia disponebatur per Majores Domus, Regibus ſolo nomine regnantibus, quibus moris erat principi pari quidem ſecundum genus, & nihil agere vel diſponere, quã irracionabiliter, edere & bibere domique morari, & Ka'endis Maji præfidere coram tota gente, & ſalutare & ſalutari obſequia & dona accipere & rependere, & ſic ſecum uſque ad alium Majum permanere. Confer obſervata in eam rem à viris longè doctiſſimis & harum rerum peritiſſimis, Hermanno Conringio diſſert. de Germanici Imperii Civibus, & Lehmanno in Spireniſi Chronico l. 2. c. 37. Sequuntur autem Comitia neceſſariò Decreta Comitiorũ. Extant eorum quãdam in Bibliotheca Cardinalis Mazarini Manuſcripta. Sed & illorum nonnulla illius ætatis exhibit Goldaſtus tom. 3. collectionis conſtituit. Imperialium ubi p. 117. legitur, Reſſus ſive capitulare Comitiorum Ratiſponenſium à Carolomanno primo Francorum Principe regnate Childerico II. celebratorum, ut habet inſcriptio: cujus tamen fidem minimè præſtamus, imprimis cum Cardinalem Cuſanum Decretum hoc tribuere Carolo Magno ſciamus, & non ſtatuum omnium, ſed Episcoporum ſaltem nonnullorum in iis ſit mentio. Exhibet inſuper Decretum Comitiorum Liſtinenſium, eodem Carolomanno rerum potiente, & Reſſus ſive Capitulare Comitiorum Metenſium à Pipino Francorum Rege anno 755. celebratorum.

IV Neque tamen vel hæc Comitia univerſæ Germaniæ Comitia, neque Decreta eorum Reſſus Imperii Germanici univerſi dici poſſe exiſtimamus, quod illã quidem ætate Saxones, ac qui eo nomine cõtinebantur Oſtphali, Weſtphali & Angrivarii ac Pannonia ſuperior Francico nondũ ceſſiſſent Imperio. Saxonia autem non modica eſt Germania pars, & ad eam, que Francis incolitur latitudine dupla putatur, cum longitudine poſſit eſſe conſimilis, ut ipſe Eginhardus Cancellarius Caroli Magni Imper. in vita ejus memoriæ prodidit. Partis ergo Germanorum Decreta hæc erant non Univerſales Reſſus Imperii totius Germanici. At Saxonibus, & Pannonia, ac quicquid reſtabat Germanici nominis, felicibus armis Caroli Magni in unum corpus Francici Imperii collectis, ſub uno jam Imperatore

*Francorum Decreta
In diſtinctione
Reſſibus*

ratore Rege & Germania vivere capit. Eginhardus, non ante defuisse à cruentissimo bellocum Francis Saxones commemorat, quam proposità à Rege conditione inter alia, ut Francis adunati unus cum eis populus efficerentur. Autor Anonymus, qui carmine descripsit Caroli Magni tempora, ad annum 803.

permissi legibus uti

Saxones patriis & libertatis honore.

Hoc sunt postremo sociati fœdere Francis,

Ut gens & populus fieret concorditer unus.

*Quando cooperunt
Recessus Imperii
universales.*

V. Ex hoc ergò tempore Germanorum universales Conventus, ostendit vetus Historia. At cum non Germaniæ solum, sed & Galliæ & Italiæ Regna Francici juris tum essent, non Germaniæ solum, sed trium horum Regnorum hos Conventus fuisse liquet, ac quod inde consequitur etiam Recessus non solum Germaniæ, quod rectè observat diligentissimus Goldastus Præf. in tom. tertium, qui Generalia Comitia omnium horum Regnorum conventus, Particularia, unius Regni membrorum conventus indigitat. Particularia, verba ipsius sunt, Comitia, quæ nostris moribus sola nunc obtinent, singulorum fuere privatim Regnorum. Addit deinceps ea, de quibus in Generalibus Conventibus communi consensu convenerat, Latine, Germanicè, ac Gallicè promulgari, consueti fuisse moris, ac appellata esse Capitula; Illa verò, quæ singulorum Regnorum essent, Decreta, Denunciationses dictas; non modò, quod ea populo denunciarentur, verùm etiam, quod Rex vicinis sociis, & Amicis Regibus, ut in Regnis quoque suis publicarentur, auctoritateque sua confirmarent, denunciavit, qui mos inter Germaniæ imprimis & Galliæ Reges admodum solennis ipsi fuisse dicitur. Quod tamen, unde acceperit, nobis non constat, ac suo ideo illa loco relinquimus. Recessus hujusmodi Caroli Magni exhibet plures Goldastus tom. in primis tertio

tertio à pag. 120. usque ad 159. quos omnes genuinos tamen esse, vix quisquam erudito lectori persvaserit. Atque hic jam primum universa Germania, & ex omnibus ejus Provinciis aliqui, Comitii publicis interfuere, & primum illa universa pro legibus habuit, totius Imperii Germanici Comitiorum Decreta. Primaque haud dubiè est illa Recessuum Origo. Sive enim communes illis cum Longobardis & Francis aliquis hoc nomine appellare velit, sive particulares, Denunciationes dictas Goldasto, hanc aetatem habent. Variè deinceps se res habuit, dum Ludovici Germanici aetate soli Germani non intermixtis aliis populis sua Comitia, suos peculiaris Imperii Recessus, dein conjuncti cum Lotharingæ Regno, communes cum illius incolis habuere, separatas tamen à rationibus Gallorum, quod postremum saltem post millesimum annum obtinuisse, agnoscit etiam Goldastus in *prefat. ad Severiss. Britanniae Regem, ad totum 3tium.*

VI. Decreta hæc Comitiorum, Recessus, vulgato, sed *reflexio Recessuum* barbaro vocabulo dicta, ut rectè post Goldastum in *Repsica pro Imperio c. 10. p. 104.* monet Limnæus. *tom. 4. Juris publici ad n. 194.* Germanis *Reichs-Abschied* definit Daniel Otto *Dissertationis Juridico Politicæ de Jure publico Imperii Romani cap. 12. ex Bortio: quod sint communes, Republicæ, seu Imperatoris & statuum sponsones, ad ipsam administrationem spectantes. Ad eundem fere modum Brautlach in Epitome Jurisprudentiæ publicæ universæ lib. 1. cap. 1. n. 20. Sunt, ait, communes Republicæ seu Imperatoris & statuum sponsones, ad ipsam Imperii administrationem & gubernationem ab Imperatoribus, & Imperii statibus variis in Comitii sancitæ. Cujus verba sua fecit etiam Besoldus thesauro Practico voce Reichs-Abschied / & Adamus Riccius, Cetus Regiomontanæ Academiæ primarius Professor in tractatu de librorum Juris Romani quantitate & qualitate pag. 256. Cæterùm ut per sponsonem statuum mutuam constituantur Recessus, non tamen ipsa sponso, sed quod ex sponso nascitur Recessus fuerit. Sed ex aliis causis definitionem hanc improbant, tum Gothofredus Fibigius *Electorum Juris publici Semidecads**

medecade 8. quest. 2. num. 19. & seqq. eumque sequutus Magnificus Dominus Johann, Helvicus Schützius, Casareæ Majestatis Consiliarius & supremi Imperii Judicii Assessor in Collegio Juris publici manuscripto m. 1. in Expositione positionis 23. Quare Fibigius describit Recessus, quod sint leges, de iis, quæ ad Reipublicæ administrationem spectant, negotiis, Cesaris statuumque consensu constituta, & ab Imperatore solo promulgata; In qua duo præcipuè nobis minime se probant 1. quod ad ea negotia, quæ ad administrationem Reipublicæ spectant, Recessus restringat, cum etiam ad constituendam & augendam Rempublicam continere possint quædam, & contineant interdum. 2. promulgationem vel publicationem soli Imperatori adscribat, quod tamen perpetuum & universale non esse pridem monuerunt alii jurispublici Scriptorum, & probare contendunt verbis præmii Ordinationis Cameralis de anno 1555. in fine ibi: welche mit Rath/ Zuthun und Vergleich der Chur Fürsten/ Fürsten/ und der Stände/ durch eine sondere Constitution/ in das heilige Reich publiciret worden. Describi commodius videntur, quod sint leges universales in Comitibus Imperii Germanici, ab iis, qui jus ferendi habent, legitime constituta, & promulgata. Universales autem leges appellamus, non quod omnes Imperii subditos, omnes Recessus obstringant, cum quædam iis contineantur, quæ concepta sint in certum personarum genus; sed quod normam omnibus in Imperio viventibus, ejus ordinis præscribant. Unde dicantur Recessus ambiguum est DN Johan. Otto Tabor eleganti sarcasmo hanc quæstionem jocabundum non neminem resolvisse tradit. *Racemat. Crim p. 439.* quod ab illis multi recedere, nec quisquam iis morem gerere amet. Gothofredus Fibigius *Elect. jurispr. semidec. 8. quest. 2. n. 14.* quod sint. *instar secretorum Imperii Recessus animorum, sive cogitationis recondita Cesaris statuumque Imperii; vel quod per eas à variis disensionibus recedatur, appellatas existimat.* Dn. Johan. Helvicus Schützius *d. l.* quod *sub ipsum discessum vel Recessum, seu post consultationes & deliberationes finitas*

*Unde nomen
Recessum!*

finias, constituantur atque deinceps discedatur, appellatas judicatur.
 Nobis levioribus operæ videtur in ista inquirere, quam ut
 multum occupare studiosam alicujus industriam debeant.
 Appellantur alio nomine Imperii Constitutiones. Quod
 vocabulū idem significare cum Recessibus notat Besold *The-*
saurus practico voce R. A. Reinking. *de Regimine secul. & Ecclesia-*
stico liber. 2. class. 2. c. 5. n. 46. Struv. *ad tit. ff. d. Constit. Principum*
lib. 33. Recessus Comitiorum, Reinking. *d. l. Ordination-*
es Imperii Struvius *d. l. Germanicè Reichs = Abschied/*
Reichstags = Abschiede post pl. Fibigius in *Elect. d. quæst. n. 12.*
Reichs = Satzungen/ Reinkingh. *d. l. Reichs = Ordnungen/*
 Struvius *d. l. Reichstags = Ordnung/* Fibigius *d. l. Quam va-*
 ria significet Recessus attingere præter rem fuerit, sublata
 jam per definitionem ejus, si qua est, ambiguitate; qui id
 quoque scire expetit, adeat Fibigium dicta *quæst. 2.*

VII. Unde liquet, rectè Bullam Auream inter Imperii
 Recessus referri. Eam enim in Comitibus Germanicis ab Im-
 peratore & Statibus latam, controversia vacat, ex verbis ult.
 proæmii ibi, in solenni Curia nostra Nüremberg, assidentibus, nobis om-
 nibus Principibus Electoribus, Ecclesiasticis & Secularibus, ac aliorum
 Principum, Comitum, Baronum, Procerum, Nobilium, & Civitatum,
 multitudine numerosa &c. matura deliberatione prævia. Confer defi-
 nitionem Bullæ auræ Dn. Georg. Theodori Dieterici in *Notis*
ad Auream Bullam pag. 3. Atque ita sentire videtur Brautlach,
 in *Epitome lib. 1. c. 1 n. 18.* Ubi *Constitutiones*, ait, *de Jure & Statu pu-*
blico lata potissimum in Aurea Bulla & reliquis novissimis Imperii Re-
cessibus consistunt. Wehnerus in *Præctis observationibus, vo-*
ce Reichstag. p. mihi. 417. in verbis. *Olim ex Aurea Bulla Ca-*
roli quarti patet solos Reges vel Imperatores Decreta Imperii Reichs
Abschiede signasse. adde Riccium *Tractat. de librorum Juris Ro-*
mani quantitate & qualitate p. 257. Atque in hanc sententiam
 convenire videntur etiam omnes illi, qui Constitutiones &
 Ordinationes Imperii idem quod Recessus Imperii notare
 volunt, quales Besoldus, Reinkingh. Struvius, alii. Ast
 distinguere eam à Recessibus Imperii videtur vulgaris lo-
 quendi usus, & Scriptoribus juris publici Fibigius qui in-

B

terdum

*Aut Bulla
 convocati Reij
 sig Imperii*

terdum Fundamentales leges, ac Auream Bullam & Capitulationem Recessibus opponit, ut facit *semidec. 4. quest. 4. n. 11. & n. 12. & semidec. 8. que. 3. n. 19.* A qua sententia vix discedere videtur Lymnæus in *Observationibus ad proœmium Aureæ Bullæ editis, observ. 22. & 23.* ibi enim, & descriptionem Bullæ Aureæ Domini Dieterici rejicit, & in nonnullis cum solis Electoribus Imperatorem negotium communicasse ait. Sed & Lymnæi ista non firmo talo consistunt, & Fibigius sibi *semidec. 4. quest. 5.* ipse contradicit. Quærit enim ibi, *utrum Constitutiones & LL. Imperii, nimirum Auream Bullam, Pacem Regiosarum & profanam, Capitulationem Imperatoriam, Ceterosq. Recessus Imperii abrogare liceat? Sanè Conscriptores ultimæ Ordinatio. Judicii Aulici sub nomine aller Reichs Abschied/ completi etiam Bullam Auream docet. §. penult. so sollen auch unsere ic.*

*Capitulationes
reversas ad
Reichs Abschied.*

VIII. De Capitulationibus antiquioribus vix aliquis certò affirmaverit, eas propriè pertinere ad Imperii Recessus; At postquam Instrumento pacis Cæsareo Svecico *art. 8. §. Habeantur, &c.* cautum est, quod subjicimus: *In proximis Comitibus emendentur, inprimis anteriorum Conventuum defectus, ac tum quoque de Electione Romanorum Regum certa constantiq. Cæsarea Capitulatione constituenda &c. ex communi, statuum consensu agatur & statuatur: & sequentibus duab. Capitulationibus Ferdinandi IV. & Leopoldi Inviçtissimi Imperatoris, in proœmio & sine Capitulationis, verba illa leguntur: daß wir uns demnach aus freyem gnädigen Willen/ mit denselben unsern lieben Neven/ Oheimen und Chur Fürsten/ vor sich und samentliche Fürsten und Stände des Heil. Römischen Reichs/ dieser nachfolgenden Articul gnädig und pacis-weise vereiniget/ vertragen und angenommen / verglichen und zugesaget haben / & in sine utriusque art. ult. Solches alles und jedes haben wir Römischer König den gedachten Chur Fürsten vor sich und im Namen des Heil. Römischen Reichs geredet/ versprochen: quæ in reliquis prioribus ubique omissa esse palam est; hodie siquidem etiam monitorum, quæ ad Capitulationem Ferdinandi IV. & Leopoldi exhibita à Statibus esse memi-*

meminimus, legitime ratio habita fuerit, eas inter Recessus computare minimè veremur.

IX. Constitutiones pacis Religioſæ & profanæ, ad Recessus ex eadem causa spectant, quod & ipsæ in Comitibus & Cæsaris statuumque consensu promulgatæ in vim legis universalis hodiè observari debeant. Reichs-Abschied de ann. 1555. §. In solcher vorgezogener Berathschlagung: Reichs-Abschied de Anno 1557. §. und als der Chur Fürsten & seq. R. A. de An. 1559. §. Die weil aber dasselbige: R. A. de Ann. 1566. §. Und nach dem dann. R. A. de Anno 1582. §. Welche von wegen aller Chur Fürsten. Et R. A. zu Regensburg de Anno 1594. §. Was dann wir: R. A. zu Regensburg de Anno 1613. §. So seynd wir auch. Quod ipsum etiam in omnibus inde à tempore Ferdinandi I. conscriptis Capitulationibus cernere est, & in novissima Leopoldi Imperatoris artic. 2. ibi: den Frieden in Religion- und Profan-sachen/den Lands Frieden, sampt der Handhabung desselben/ wie auf dem zu Augspurg im Jahr 1555. gehaltenem Reichstag aufgerichtet angenommen/ verabschiedet und verbessert/ auch in denen darauf erfolgten Reichs-Abschieden wiederholet und confirmirt worden. Et in Instrumento Pacis Cæsareo Svecico art. 5. v. 1. ibi: Transactio Anno 1552. Passavii inita, & hanc Anno 1555. sequuta pax Religionis prout ea anno 1556. Augusta Vindelicorum, & post in diversis Sacri Imperii Romani Comitibus universalibus confirmata fuit, in omnibus suis Capitulis unanimi Imperatoris, Electorum, Principum ac Statuum utriusque Religionis consensu initis, & conclusis, rata habeatur, sancteque & inviolabiliter observatur. Transactio tamen illa Anni 1552. ante Annum 1555. quo à Statibus omnibus in Comitibus probata fuit, Recessus Imperii dici nondum potuit, utpote de qua inter Imperatorum solum & Mauritium Electorem convenerit, non etiam status reliquos, quorum deinceps deliberationes & conclusiones circa negotium hoc exceptis Recessus de Anno 1555. Ut rectissime, & ex sententia Imperii Recessu ac Instrumenti Pacis nobis scripsisse alicubi videatur vir doctus, *Manesse Transactionem passaviensem intra terminos pri-*

*Ray. Prof. & Ke-
ligioſa ad
Recessus. in
p. 10. c. 1.*

vata alicujus compositionis inter belligerantes utriusque partes. Quare ea, que publicum Imperii statum concernebant, ad futura Comitia rejecta sunt. Nec Transactio hac nomen Constitutionis universalis sibi nunquam arrogavit, aut Recessibus Imperii inserta est. Falluntur ergo qui in hac transactione Pacis Religiose fundamentum querunt: cum illud potius in Recessu Comitiorum Augustanorum Anno 1555. habitorum investigandum sit. Instrumentum pacis Cæsareo-Svecicum, & Cæsareo-Gallicum, & ipsa inter Recessus hodie Jure meritoque referri, docet ultimus Recessus de Anno 1654. cujus partem facit præcipuam, & subscriptio ac approbatio statuum in Comitiiis anni illius. Quo eodem jure censentur etiam, articuli Exequendi modus, & Recessus Executionis Norimbergensis. De Ordinatione Camera, Ordinationibus quæ vocantur Policey, Ordnung / Müntz Ordnung / des Regiments Ordnung / & ejus generis aliis res etiam minus dubii habet.

Si visio Recessum X. Distigui possunt in Recessus Comitiorum universalium, & particularium. Universalium Comitiorum illos dicimus, qui concipiuntur in Comitiiis generalibus, ad quæ omnes status convocantur. De quibus integro tractatu ferè agit Arumæus, Bertram. Schützius Disp. ult. tom. 1. Limæus lib. 9. cap. 1. & in additionum tomis duobus. Particularia, quæ concipiuntur in Comitiiis, ubi non omnes Imperii Status, sed eorum duntaxat aliqui conveniunt, qui vicem tamen omnium sustineant. Tales sunt Recessus, qui continent conclusa in Comitiiis Deputatorum Deputations-Tagen / ab sub nomine Abschiede der Deputations-Tagen in Recessibus Imperii leguntur. Cæterum de Comitiiis his multa admonere disputationis modus & temporis ratio non permittit. Videatur de iis Recessus Augustanus de Anno 1555. §. so sich dann abhermals: & Decretum Augustanum de anno 1570. §. Und daß dann distals: Recessus Spirensis de anno 1570. §. Und dar in Art. 5. Instrumenti pacis vers 18. Reichs-Abschied zu Regenspurg / de anno 1654. §. Und dieweil ic. Speidelius in Speculo, Befoldus in Thesaurò practico, & Wehnerus in Observ. pract. voce Deputations-Tag / Lampadius de Republica Rom, German. cap. 8.

num. 18. Paurmeisterus de jurisdictione Imperii Germanici lib. 2. n. 117. usque ad 120. Arumæus de Comitibus lib. 1. cap. 2 n. 32. & seqq. Limæus lib. 9. cap. 1. num. 233. & seqq. & ibi tom. 2. addis.

XI. Atque his collatis patet, primam anno 1555. originem debere hos conventus, idè, ut poscente negotiorum variorum mole & gravitate, opem Imperii expeditiorem, quàm ut Comitiorum universalium conventus expectari queat, à Cæsare & Ordinibus delecti Deputati, (quorum personalia circa iniria erant, nunc in hære desuccessoria sunt officia) evocati Francofurtum regulariter, loco Imperatoris à Moguntino Electore, de his negotiis deliberent, ut postquam convenerunt in unam sententiam, Recessus Deputationis in Imperio publicetur. Causæ ordinariæ esse consueverunt, si graves adeò motus in Imperio oriantur, quibus compescendis vires unius trium vel quinque circulorum non sufficiant. Consueverunt enim tunc Capitanei hujusmodi Circulorum, si opus esse censeant universorum Circulorum subsidio, cum Legatis & Adjunctis ejus rei Electorem Moguntinum admonere. Aliquando tamen extra ordinem, ex Imperii Comitibus negotia quædam eo remittuntur, quod nuperrimè factum docet Recessus Imperii de anno 1654. §. den zweyten Punct unsere Râys. Proposition, in fine & init. §. seqq. Deputati an. 1555. erant, Legatus Cæsareus, sex reliqui præter Bohemiæ Regem Electores, Ferdinandus Austriacus, Melchior Würtzburgensis, Wilhelmus Monasteriensis Episcopi Albertus Baviaræ Dux; ex prælatis Gerwigius Abbas Weingartenensis & Ochsenhufanus; ex Comitum & Baronum Ordine, Fridericus Comes Fürstenbergensis; ex liberis Imperii Civitatibus Colonia & Norimberga. His an. 1559. quo & hæreditarium factum hoc munus est, Dux Juliæ ac Landgravius Hassiæ, Anno 1570. Constantiensis Episcopus, Dux Burgundiæ, Julius Brunsvicensis, Johannes Fridricus Pomeraniæ, Duces accessere. Atque nuper anno 1654. ut docet Recessus etiam Princeps Saxo-Altenburgicus, Brandenburgensis lineæ Culmburgensis, Württembergicus ac Mecklenburgicus unus

ib.

14. 20

ex Comitibus Wetteravicis, & Civitates, Aquisgranum, U-
berlinga Argentoratum, & Ratispona additi. Modus tra-
ctandi idem qui in Comitibus universalibus. Paurmeisterus
suo tempore observatum ait, ut universi in duas classes disce-
derent Electorum ac Principum, ac ut in singulis classibus
singuli virium sententiam dicerent. Ut autem aliquid sta-
tuantur, necesse esse convenire secum & cum Legato Im-
peratoris duas hasce classes ibi existimat. At nostrâ ætate
non leviter ea de re disceptatum est, dum Electores disti-
ctionem hanc sive classis in Comitibus Deputatorum etiam dein-
ceps observare ac separato Collegio agere nituntur, Princi-
pibus hoc impugnantibus, quâ de re vide Limnæum pluri-
ma tractantem *tom. 2. addit. lib. 9. cap. 1. ad num. 239.* & Speideli-
um voce Deputations-Tage in fine. Res nondum composita,
sed in Comitibus alia rejecta est. Interim Decreta Deputatio-
nis Conventus, die Abschiede der Reichs-Deputation, ean-
dem cum aliis Imperii Recessibus autoritatem habent: *Re-
cess. Imperii de An. 1594. §. was und so viel aber dieselbige seyn/
Arumæus de Comitibus cap. 2. n. 33. Limnæus de jure publico lib. 9.
cap. 1. n. 239.*

*Recess. v. Lita
Lionu*

XII. Locus quoque inter Imperii Recessus est Re-
cessus Visitationum, den Visitations-Abschieden. Et illi e-
nim sunt in Conventu Imperatoris, & statuum nonnullor-
um Deputatorum. De quo vide Ordinatum Cam. p. 1. art. 50.
*Neues Concept. der Cammer Gerichts-Ordnung 1c. part. 1.
art. 64. Arumæus de Comitibus cap. 2. n. 48. Denaisium voce visita-
tio Camera Casparum Wilhelmum Scipionem in traditis è
Manuscripto celeberrimi cujusdam Assessoris Camerae in
Methodo Juris Cameralis dictâ voce. Et extat inter Recessus
Imperii hujusmodi Recessus Visitationis de anno 1531. Inci-
pit von Gottes Gnaden wir Marquart vom Stein 1c.
& de anno 1535. Quamvis autem satis longo tempore & inde
ab anno 1582. impeditis hisce conventibus (ut ex ipso Imp. Re-
cessu de anno 1654. §. Nachdem nun die alten Revisions-
Sachen / constat) nulli fuerint conscripti tales Recessus;
attamen*

attamen ex eodem §. spem maximam fore ut brevi restitui
endi sint, concipere licet; imprimis cum impedimenta, quæ
hactenus obicem posuerunt, remota esse per Instrumentum
Pacis dicantur, eodem Recepto §. 122. wie man die überhaupte
Revisiones zu erledigen etc. & quod jam de extraordinariis
Revisionibus cautum sit, dicto Recepto §. 124. & nominati Re-
visores in Schemate Subjecto Receptui, ubi in 5. classes divi-
duntur, Hactenus tamen nullam insecutam vel extraordi-
nariam visitationem, nedum Receptum Visitacionis post Re-
ceptum anni 1674. satis certi sumus. Miserant quidem secun-
dum dispositionem §. damit dann auch anno 1674. suos Com-
missarios Episcopus Ratisponensis, & Princeps Megapolita-
nus; sed cum reliquorum statuum, qui primam Visitatorum
classem constituunt, nemo adesset, & ipsi re infecta discesse-
runt, tac caremus adeo satis longo tempore hujusmodi Recepto.

XIII. Distingui Receptus quoque possunt in Primarios, *Primario Receptum*
& Secundarios. Neben Abschied / vid. Limu. tom. 1. annos, *in primarios & secundarios*
ad cap. 1. lib. 9. n. 223. Concipi solent posterioris generis Receptus,
quando in Imperii Comitibus concluduntur quædam, quæ
in typis excuso Exemplari, propter certas causas tempore
promulgati Receptus ab omnibus adhuc legi nolunt Imperii
Statibus, aut aliis ex causis, & servandi traduntur, Moguntini
Electoris Archivo. Extat ejus Exemplum in Comitibus Ra-
tisponensibus in causa subsidii Turcici anno 1541. §. und
nachdem wir sampt Chur. Fürsten &c. ibi mit Chur. Fürsten/
Fürsten und gemeinen Ständen, verglichen un entschlossen/
wie solches in einer sondern Schrift/ neben diesem Abschied
aufgerichtet eigentlich begriffen ist. Et anno 1555. cujus se-
cundarii Receptus, hæc initialia verba sunt: die hernach ge-
schriebene Art. so durch die Röm. R. Maj. Unsern allergnäd-
igsten Herrn/ mit Chur. Fürsten/ Fürsten un gemeine Stän-
den des Rs. un der abwesenden Räte/ Botschafften un Ges-
sandten teso auf dem Reichstag alhie zu Augspurg abgehan-
delt / sollen bey der Mäntzischen Cansley verwahrlich be-
halten werden/ die weilen sie im Abschied ausgelassen worden.
Hodie

18.

cap. 16.) 20

Hodiè in ultima Editione Recessuum Imperii Moguntini anni 1660, legitur hic Recessus secundarius in prioribus Editionibus omisus p. 655. Atque hujusmodi quid iterum in Comitibus Ratisponensibus factum d. l. monet Lymnæus. Goldastus in Præfat. ad tom. 2. Collectionis suæ Recessuum. Leges has Imperii, quos Recessus dicimus, ex materia, de qua agunt, patitur, in æternas, mutabiles, & mixtas. Ad æternas refert Constitutiones de rebus ad Religionem spectantibus, de Blasphemis, Anabaptistis &c. agentes. Mutabiles, quas iterum variè distinguit, vocat Constitutiones de acquirendo rebus, de contractu & Obligationibus, quæ contra ebrietatem, luxum vestium, Usuras, Monopoliâ sancita, de Jure Electionis in Imperio, de pactis Electi Imperatoris, de Regalibus Imperii, de pace publica, de Judicio Imperiali, de Camera, de Jure Successionis, de Jurisdictione Statuum Imperii, de Tributis & Decimis, de Moneta, de Telonis, de Mensuris & ponderibus, & id genus aliis agunt, quæ pro locorum atque temporum mutabili ratione, homines sunt, mutari & ipse consueverunt. Tertium genus, Constitutionum mixtarum, ex iis efficit, quæ partim æterna existimantur, quatenus de rebus Divinis præcipiunt, partim mutabiles, cum de Rebus moralibus & civilibus constituunt, cujus ex veteri ævo multa exempla subjicit, & moribus nostris nonnullos ejus generis Recessus haberi ait, quæ de re ipse pluribus dicto loco consuli potest.

*Causa efficitur
ex Recessum*

XIV. Autores Decretorum hujusmodi, non Imperatores soli, sed cum ipsis Electores, Principes, ac Status alii sunt. Instrumento Pacis Cæsareo-Suecico art. 8. vers. 1. 2. 3. & 4. ista leguntur: *Electores, Principes & Status Imperii gaudeant sine contradictione Jure Suffragii in omnibus deliberationibus super negotiis Imperii, præsertim ubi leges ferendæ, bellum decernendum, tributa indicenda, delectus aut hospitaliones militum instituenda, nova munimenta intra Statuum ditiones extruenda nomine publico, veterave firmanda præsidia, nec non ubi pax aut fœdera faciendæ, aliave ejusmodi negotia peragenda fuerint, nihil horum aut quicquam simile posthoc unquam fiat, aut admittatur, nisi de Comitiali liberorū, omnium Imperii Statuum Suffragio & Consensu, & veru habeantur 3. ibi, ex communi*

Sia.

Statuum consensu agatur & statuantur, adde vers. 4. ibi; Tam in universaliibus vero quam in particularibus diatib, liberis Imperii Civitatibus non minus quam ceteris Statibus Imperii competat votum Decisivum Capitulatio Leopoldi I. artic. 1. ibi: Dergleichen solten und wollen wir auch andere des Heiligen Reichs Ordnungen und Gesetz so wol die dem obgemelten angenommenen Reichs. Abschied im 1555. Jahr zu Augspurg aufgerichtet und mehr erwehntem Frieden: Schluß nicht zuwider seyn confirmiren, erneuren/ und dieselbe mit Rath und Consens unser und des H. Reichs Chur Fürsten/ Fürsten und andere Stände/ wie das des Reichs Gelegenheit erfordern wird/ bessern. Unde passim in Imper. Recessibus legere est eos conditos ab Imperatore & Statibus. Ita enim Maximiliani I. Röm. Königl. Majestäts Ordnung über die Weinde Anno 1497. ibi: samt unser des Reichs Chur Fürsten/ Fürsten/ Ständen und gemeine Versammlung auf dem Reichstag allhier zu Freyburg gesetzte und geordnete conf. Ordinat. Regimenti de Anno 1500. in princ. Mit Rath und Zuthun gemeiner des Heil. Reichs Ständen R. A. zu Speyr/ de A. 1510. §. weiters nach dem auch: Reichs Abschied zu Speyr/ Anni 1529. tit. Constitution wieder die Wiedertäufer / §. und wir Tubrfürsten/ Fürsten/ etc. ubi ista leguntur ipsorum statuum verba: Mit unserm guten Wissen/ Willen und Rath fürgenommen und beschloffen seyn/ verwilligen auch dieselbe hiemit/ etc. ac alibi: mit der Stände ermessen und Bewilligung/ Recessus Augustanus Anni 1559. §. Damit dann hinfüro im Heil. Reich/ & multis aliis. Unde Recessus hos rectius Imperiales Reichs Abschiede/ quomodo etiam passim nominantur, quam Imperatorias leges appellari, post Matthiam Stephani, monet Magnificus Dn. Reinkingh. de Reg. Sec. & Eccles. lib. 2. class. 2. cap. 5 n. 37. Atque tales etiam in ipsis Recessibus dicuntur. Unde in Recessu anni 1564. §. haben sie in fine, ista, unser und der Stände Abschied; & in Recessu anni 1567. §. aber doch da sie sich/ illa verba, unser und des Heil. Reichs Constitutionen, leguntur. Idque sæpè alias
C etiam,

etiam, & extra Comititia, ipsi Imperatores per suos agnovere. Ferdinandus II. enim gloriosissimæ memoriæ Imperator, Legatis Circuli Franconici Anno 1629. 28. Augusti respondit: Es erinnern sich Ihre Käys. Majest. daß in dem einige Sachen/da man neue Gesetze und Constitutiones aufrichten wolle/deme im Reich herkommen nach/solches auf gemeinen Reichs-Versammlungen konstituirt werden solle. Et iussu ejusdem Imperatoris ad literas Electoris Saxonici datas 28. April. Anni 1629. responderunt Consiliarii Aulici: Neue Gesetze können Ihre Majestät nicht machen ohne Consens der sämtlichen Reichs-Ständen: ut quidem verba recenset Thomas Manlius, in Epistola, Iconismo Aquilæ Romanæ annexa. Unde Vir Jurispublici peritissimus Tobias Paurmeisterus, Cancellarius Halberstatensis, de Jurisdic. Imperii Romani lib. 2. cap. 2. n. 52. p. 470. edit. 2. Certum est, ait, causam efficientem Decretorum Comitiatium non unicam & absolutam esse Cesaris voluntatem, sed ejusdem & Ordinum in idem Placitum Consensum, in eor. Ordines tam Ecclesiastici, quam Politici omnes consentiunt. Autor Autonomiæ Franciscus Burchardus, Cancellarius quondam Archi-Episcopi & Electoris Colonienfis, qui multum ac diuturnum earum rerum usum habuit (Author, Parthenii litigioli, eum vocat Andream Erstenberger / lib. 1. cap. 6. n. 9.) tam causam efficientem, quam formam, & ordinem, in ferendis Decretis Imperii, his verbis exactè describit: Daß der Punct/davon deliberirt werden soll/propozirt/berathschlaget/referirt/correferirt/ und durch diejenigen denen es gebühret/ Reichs-Satzungen zu machen/ daß ist durch die Käys. und Königl. Majest. auch Chur Fürsten/ Fürsten und Stände des Reichs verabschiedet werde. confer Reinkingh. de Reg. Soc. & Eccl. lib. 2. class. 2. cap. 5. n. 36. & seqq. Carpz. de lege Regia cap. 3. sect. 1. nuperrimè Herm. Hermes in fascic. Jurispublici c. 36. n. 78.

XV. Imperator ergo cum Statibus condit recessus. Aliquando tamen etiam Rex Romanorum, Imperatoris & suo nomine his partibus defungitur vid. Recess. Imperii

in Norimbergensem de An. 1542. in princ. ibi: Im Namen der
 Röm. Käys. Majest. und für uns selbst: cujus aliquot sunt
 inter Imperii Recessus Exempla. Videat, qui dubitat, Friderici
 III. Reformationem de An. 1442. Quamvis enim typogra-
 phus, editor Recessuum Imperii, in Inscriptioe eum Impe-
 ratorem appellet, id frustra fieri tamen, illo adhuc tempore,
 cum ex ipso Recessu, tum Historia satis apparet, quibus
 docemur, eum nondum desuisse ea aetate esse Regem Roma-
 norum. Eadem Ratio est Recessuum tempore Ferdinandi I.
 Regis Romanorum adhuc conditorum, vid. R. A. 30 Speyr/
 de An. 1542. & R. A. 30 Norimberg. de Anno 1542. Sed & ali-
 quando, si Imperator, vel absit, vel aliis negotiis ipse impediatur
 interesse Comitibus. Vicarius ipsius cum Statibus Impe-
 rii Recessus condit. Ita Henricus Septimus, cum Italiam pe-
 teret, coronationis ergo, Filium Johannem, Bohemiam Regem
 Vicarium esse voluit. Dubravius lib. 20. in princ. qui & Comi-
 tia Norimbergæ indixit, in quibus Imperatori adversus Ro-
 bertum Regem Neapolitanum suppeticæ decretæ fuerunt,
 Dubravius d. l. Ubi Recessum ipse & status condidit. Et
 per Ferdinandum, Infantem Hispaniæ, nondum Regem Ro-
 manorum, sed Vicarium, Statthalter/ ut habent verba textus
 Germanici cum Statibus Imperii, Recessus conditi sunt:
 vid. Abschied des Reichstags zu Augspurg/ An. 1525. Aliquan-
 do nomine Imperatoris plures Vicarii, & Status, ut in
 R. A. 30 Speyr/ An. 1526. ubi Ferdinand. I. Princeps adhuc
 & Infans Hispaniæ, cum Philippo Marchione Badensi, Bern-
 hardo Episcopo Tridentino, Casimiro Marchione Branden-
 burgico, Erico Brunsvicensi, omnibus Vicariis, verordneten
 und Gewalt habenden Statthaltern im Römischen Reich/
 ut in ipso Recessu vocantur. Quod & factum in Recessu
 Spirensi de Anno 1527. ubi itidem invenire est plures vica-
 rios, cum Statibus Imperii Recessus auctores. Inter-
 dum Vicarius Imperatoris, & Consilarii Regimen-
 ti cum Statibus, Käys. Majestät Statthalter/ und die
 verordnete Rätthe des Käyserl. Regiments im Reich:

ut in Comitibus Eslingæ Anno 1526. habitis, ubi Philippus Marchio Badensis Imperii Vicarius, cum illis quos diximus, & in Comitibus Ratisponensibus sequentis anni, ubi Wolfgangus Comes Montfortius, cum iisdem, Recessum condidit. Aliquando Commissarii Imperatoris, Rex Romanorum & Status, vid. init. R. A. zu Norimberg / de Anno 1542. & R. A. de An. 1543. nuperrimè primùm typis descriptum in postrema Editione, cum in reliquis defuisset hætenus, ibi: als wir und die Käyserl. Commissarien zu dem nechst zu Speyer / (Norimberg) gehaltenem Reichstage verordnet / und im Nahmen / und an statt der Röm. Käys. Majest. und für uns selbst mit Chur Fürsten / Fürsten und Ständen / auch der Abwesenden Botschafften verglichen ic. Aliquando Commissarii Regis Romanorum & Statuum, hæ partes fuisse leguntur; ut in Recessu Imperii Wormatiensi contra Anabaptistas Monasterienses: quem nuperrima Editio, in reliquis anterioribus omissum restituit; ubi Hans Friederich von Landeck / & Claudius Canicula Doctor, Ferdinandi Regis Romanorum Consiliarii, verordnete Rätthe / de rebus, quæ ibi leguntur, constituunt.

*Num Vicarij
Recessu prome-
gare possint!*

XVI. Illud ut a nemine hætenus quæsitum meminimus, ita quæri ex factis posse minimè dubium est. An de facto Imperatore, quo tempore penes Imperii Vicarios, Comitum Palatinum & Electorem Saxonicum, Imperii vacantis administratio est, & hi Recessus cum statibus condant? Non extat quidem hujus rei in Collectione Recessuum Goldasti, vel in receptissima Editione Moguntina, etiam recentiori, Exemplum. Si casus tamen eveniat, ubi id usus & necessitas Reipublicæ Germanicæ postulet, minimè dubitamus, Vicarios hocce una cum Statibus Imperii, Leges Universales illo tempore, & Recessus condere posse. Neque enim à Republica, qualis etiam illo tempore est Germania, abesse possunt jura Majestatis, & inter ea, potestas leges ferendi; quam si sublatam aut delatam in tempus electi Imperatoris aliquis velit, is jam Anarchiam non Rempublicam eo tempore Germaniâ ineptè statuet. Vel ergo hæc potestas eo tempore

pore est penes status reliquos solum, vel penes status reliquos & Vicarios. At Vicariorum jura, quæ alioquin habet, augentur, non minuuntur Dignitate hac, ut causa nulla sit quare ideò illis quod Vicarii sint, suâ sententiâ aliquis adimere velit, quod habent etiam ante. Sane, quoties *sacrum vacare contingat Imperium, ipsi sunt provisores Imperii*, ex ipsis Bullæ Aureæ verbis *Art. V.* Unde generalis & recepta inter Jurispublici Doctores, regula est. Omnia ipsos posse illo tempore, quæ potest Imperator, & peculiariter excepta non inveniuntur, per text. d. Bullæ Aureæ *cap. 5. ibi: feudis Principum duntaxat exceptis.* Schraderus *de feudis part. 10. sect. 3. n. 175.* Martinus Magerus à Schonberg de *Advocatia armata. c. 9. n. 712.* Buxtorff dissert. ad Bullam Auream, *concl. 71. ubi plures adducit, Schütz in Coll. de Statu Rei Romanæ, vol. 1. disp. 5. th. 12. ubi Martam Neapolitanum, & Matthiam Stephani pro hac sententia nominat, Huldericus Eyben, qui Schütziū argumenta contra Limnæum satis accuratè tuetur vol. 2. Collegii Schütziiani disp. 10. th. 2. p. 588. & seqq.* Dietericus ad eandem, *cap. 5. ad verba judicis exercendi; Rumelin. ad Bullam Auream part. 1. dissert. 4. th. 15. quicquid in adversum differat parum solidè Limnæus, Jurispublici lib. 3. cap. 12. n. 81. & seqq. ibique in addit. tom. 1. & 2. & ad art. 3. Capitul. Caroli V. ad verba Pfalz und Sachsen. Adde, quod Thomas Michael de Jurisd. concl. 29. quem sequitur Dn. Schützius d. l. majorem illis auctoritatem tribuunt, quam Vicariis ab Imperatore constitutis, ideò quod hi Vicarii non Imperatoris sint Vicarii, sed Imperii, id est, potestatem habeant ab Imperio & in loco Imperatoris collocati sint. Imperatoris autem Vicarios cum Statibus Imperii condidisse Recessus aliquando non dubitabit, qui quæ thesi præcedenti scripsimus, legerit.*

XVII. Quid? quod Comitia habenda sunt, ut ex principiis Politicis patet, quoties id publica utilitas aut necessitas postulaverit. Quod in Imperio nostro, disertè ita, & his verbis, constitutum Instrumento Pacis Cæsareo Svecico *art. 8. vers.* Habeantur autem Comitia, &c. Ergò & Recessus

sus & leges universales toties condendæ, qui Comitiorum finis est. Evenire autem tempore administrationis Vicariorum ea possunt, quæ id utile esse, vel necessarium suadeant. Nec absurdè argumentatus fuerit, qui dixerit, eos, qui ad Comitiam alios Status illo tempore evocant, partem in compositione Recessus sibi meritò vindicare. Evocant autem Vicarii, quod pluribus ostendit Arumæus *de Comitibus cap. 3. n. 53. & seqq.* Dissentire interim ab hac sententia necessum habent, qui cum Limnæo nihil Vicariis tribuant, nisi quod specialiter in *cap. 5.* Bullæ Aureæ enumeratur. Quod tamen assertum, communi Doctorum Jurispublici consensu improbari, monstravimus.

*In Comitio
& Collegio
Salun.*

XVIII. Imperator ergo, vel Rex Romanorum, aut Vicarius, unus, vel plures Imperatoris, aut Commissarii Regis Romanorum, aut Vicarii tempore vacantis Imperii, ut ante ostendimus, cum Imperii Statibus, Recessus Generales condunt. Imperii autem Status in tres Classes in Generalibus his Comitibus distiguntur. Prima est Electorum, 2. Principum, 3. Civitatum. Olim nonnisi in duas Classes separati sententias suas conferebant. At postmodum Anno 1489. tempore Friderici I. Imperatoris, & Regis Maximiliani, in Comitibus Francofurtensibus factum est, ut peculiari, & distincta à Principibus Classe, in Comitibus agerent Electores. Quæ prima Origo est Classis Electoralis: vid. Lehmann, in *Chron. Spirensi lib. 7. cap. 12. p. 997.* Limnæum *tom. 1. addit. ad lib. 9. cap. 1. n. 132.* Confer *Scriptum Principum Augustanæ Confessionis anno 1654. die 2. Novembr. exhibitum Collegio Electorali*, quod extat apud Limnæum *tom. 2. addit. ad div. cap. num. 239.* ubi tamen, fortassis propter numeri rotunditatem, nominatur, annus 1490. In hoc Collegio Electores viritum suffragia ineunt, Paurmeister, *de Jurisd. Imp. Rom. lib. 2. cap. 2.* cum reliquis. Secunda Classis, Principum est, quo nomine hic non primi gradus Nobilitatis homines tantum, Casare nimirum solo inferiores, Prælati verò Comitibus & Baronibus eminentiores, sed exceptis Electoribus, Principes omnes, tam Politici

Politici quam Ecclesiastici, Prælari, Comites, & Barones Immediati, comprehenduntur: ut recte explicat Paurmeister. d. l. n. 22. In hoc Senatu autem, alia Principum proprie sic dictorum, alia Prælatorum, Comitum & Baronum, ferendi suffragii est ratio. Ex Ecclesiasticis Statibus, Episcopi omnes, singularum sententiarum jus habent; nisi plures fortasse Episcopatus uni habere concessum sit: tum enim, etiam plura vota ei competunt, quod patet ex Recessus Anni 1654. subscriptione, ubi Leopoldi Wilhelmi Archi. Ducis nomine, ratione administrationis Ordinis Teutonici, & diversorum Episcopatuū, Argentoratensis, Passaviensis, administrationis Murbacensis & Luderensis, quater subscribere ejus Legati. Accedunt ex Veteri Prælatorū Ordine, Magistri Ordinū Equitum Teutonicorū ac sive Marianorū divo Johanni sacrorū, Abbas Fuldenfis, Hirschfeldensis, Campidunensis, Murbacensis, Corbejenfis, Prumenfis, Stabulēfis; Præpositi Elwangenfis & Berchtelsgadensis, Principum Politicorum familia, quædā unum solum, quædā respectu diversarum Linearum, duo, tria, vel quatuor vota habent, ceu id patet ex Recessuum, in primis ultimi de An. 1654. subscriptionib⁹. Ita Ducibus Lunaburgensibus hodiè concedi quatuor vota docet Hermannus Conringius in Manuscriptis notis ad Lampadium, de Republ. Rom. Germ. cap. 5. n. 16. ubi duo saltem vota illis tribuuntur. Confer subscriptionem Recessus ultimi. Cæterum de Prælatis, Comitibus & Baronibus, quod Principes illi numero longè superent, ideoque sententiarum multitudine universæ Classis jus ad se tracturi sint visi, jam olim receptum est ut præter Principes Ecclesiasticos, etiam qui illis accensentur ex Prælatis, omnes, viritim; Prælati verò & Comites cæteri curatim sententias dicant, hoc discrimine, ut Prælatorum Curia, hodiè duorum, Comitum verò ac Baronum (in tribus hodiè quatuor, Suevicam, Wetteravicam, Westphalicam, Saxoniam Inferiorem dissecta) quatuor suffragia ferendi jus habeat. Scimus quidem Prælatis unum votum saltem tribuere Paurmeisterum, sæpe dicto loco n. 25. & Weh-

nes

ner in Observat. Practicis verbo Reichstag. pag. 55. quod in
tom. 1. addit. ad lib. 9. cap. 1. (edito Anno 1650) n. 143. moribus
 & praxi etiam convenire notat Limnaus, ac priorem suam,
 qua duo ipsis vota tribuerat, sententiam corrigit. Nec ig-
 noramus à Paurmeistero, Wehnero, Lehmanno, accuratissi-
 mis alioquin Scriptoribus & antiquis Jurispublici autoribus
 omnibus, duo tantum vota tribui Comitibus & Baronibus.
 Sed in Comitibus Ratisponensibus Anni 1641. ipsi Prælati rem
 hanc accuratius exposuerunt, & cum primum singulis Præ-
 latis, singula vota competere, aucto ita eorum numero,
 ut Principes votis superare possent, eo rem reductam, ut
 duo tantum illis relicta fuerint, clarè ostenderunt, ut d. l.
 Limnaus observat, & in Comitibus Ratisponensibus, id illis
 denuò concessum, ut in *tom. 2. addit. ad num. 143. l. 9. c. 1.* Lim-
 naus seipsum rectè corrigit. Confer authorem Comi-
 tiologiæ Ratisponensis, qui est Gottlieb vom Hagen. *part.*
3. pag. 146. Lehmannum in Chronico Spirensi *lib. 7. cap.*
124. pag. 1016. Atque in iisdem Comitibus, Westphalicis, & Sa-
 xoniæ Inferioris Comitibus & Baronibus, duo alia vota con-
 cessa sunt: quæ si accedant ad priora duo, Comitum Suevi-
 corum & Wetteravicorum, quatuor efficiunt. vid. auctorem
 Comitiologiæ Ratisponensibus *dict. part. 3. pag. 146. § seq. &*
 Limnaum *tom. 2. addit. d. l.*

de sessionibus
 de electionibus
 fuisse.

XIX. Occupabant Principes hi olim duo Scamna, u-
 num Ecclesiastici, alterum Politici, Lehmann, *d. l. post alios.*
 Accessit hodiè tertium, transversum scamnum, inter priora
 intermedium, quod Principes Ecclesiastici Augustanæ Con-
 fessionis occupant, Instrumento Pacis Cæsareo-Suecico *art. 5.*
vers. de titulis Principum Ecclesiasticorum cujus elegans Schema
 ex Comitibus anni 1654. exhibet autor Comitiologiæ *p. 144.* sub
 inscriptione *Schema der Session im Fürsten-Rath.* Civitates
 tertiam classem constitunt, quibus hodiè nemo temerè, cum
 Althufio *Polit. c. 33 n. 76.* votum decisivum negaverit, post
 textus clarissimos, *art. 8. Instrumenti Pacis §. Tam in uniuersalibus*
 & *art. 5. v. ubi: appellatione Statuum Imperii ubique indubitatè con-*
 tinentur.

tra Gretferum *cap. 11 p. 105.* Lampadius de Rep. Rom. Germ. *cap. 8. de Comitibus n. 14.* Carpzovius ad Legem Regiam Germanorum *cap. 5. sect. 1. n. 19. & 20.* Bertram. de Comitibus *thes. 74.* Daniel Otto in *Dissertatione de jure publico c. 13.* Alii dissentiente etiam Imperatore ab Ordinibus concludi posse judicant. Quod An. 1524. Norimbergæ Factum ex *Steidani lib. 5. & Recessu de Anno 1524.* Darauf so gereden: probare contendit Hyppolytus à Lapide, *Dissertatione de Ratione Status part. 1. cap. 4. p. 75.* & huic sententiæ subscribunt omnes qui Imperium nostrum Aristocraticum esse autumant. Nos, Limnæi & Hermanni Hermes exemplo, rem gravem, Decisioni Imperatoris, Principum, & aliorum Statuum, potius committimus, quam ut de ea in præsens aliquid pronuntiandum esse censeamus. De Recessibus Deputationum & Visitationum, nomine Imperii, illos, à Deputatis & Visitationibus componi liquidum est.

*Objectu Recessuum
Imperii*

XXI. Agunt Recessus de variis, & quidem negotiis, quæ in deliberationem ante venerunt. Olim quidem, quibus plerumque contineretur, erudite exposuit Lehman. *lib. 2. Chron. Spirensis c. 39.* ubi ex autoribus bonæ fidei & veteris ævi, quindecim causas publicorum conventuum, magnâ industria collegit: confer Arumæum de Comitibus *cap. ult. in princ.* Quid hodie in Comitibus agatur, ac præinde Recessuum argumentum sit, exponit breviter his verbis Paurmeisterus *lib. 2. c. 2. n. 29. n. 29. & seqq.* Hodie sunt, ait, omnia, circa quæ politicam potestatem omnem versari diximus, legum nimirum ferendarum, belli gerendi, fœderum percutiendorum, ac solvendarum, tributorum injungendorum, judiciorum exercendorum, rerum quoque Imperii alienationum cause: Ordinaria tamen ferme sunt Consultationis Comitialis capita: De firmanda & constituenda pace & tranquillitate publicâ, tam in Civilibus quam Ecclesiasticis ac Religiosis Negotiis; De legibus & Ordinatione Judicii Cameralis; De impositione Collectarum; De moderatione in collectarum pensationum; De monetis, de Matricule Imperialis redintegratione ac avulsis ab Imperio provinciis & ordinibus recuperandis, judicio verò in Comitibus perarâ.

Et non servato solenni Ordine, exercentur. Paria scribit Wehnerus sæpe dictâ voce Reichstag. Addit piura Limæus lib. 9. cap. 1. n. 158. & seq. Goldastus in præfat. ad tom. 2. Epistola Dedicatoria ad Christian. II. Ducem Saxonie. At non aliunde melius præcipua capita eorum hauriri posse videntur, quam ex Instrumento Pacis, art. 8. §. Gaudeam &c. ubi Deliberationes de Negotiis in Imperio esse dicuntur; de negotiis præcipuè illis, ubi leges ferenda, vel interpretanda, bellum decernendum, tributa indicenda, delectus aut hospitaciones militum instituenda, nova munimenta intra Statuum ditionis extruenda nomine publico, veterave firmanda præsidis, nec non ubi pax aut federa faciendâ. Imprimis verò de Comitiiis post Instrumentum Pacis habendis, disponitur, quod sub jectio eod. art. 8. §. Habeantur autem Comitii Imperii &c. In proximis verò Comitiiis emendentur inprimis anteriorum conveniunt defectus, ac tum quoque de electione Romanorum Regum, certâ constantique Cæsarea Capitulatione concipiendâ, de modo & ordine in declarando uno vel altero Statu in bannum Imperii præter eum qui aliàs in Constitutionibus Imperii descriptus est, tenendo, redintegrandis Circulis renovandâ Matriculâ, reducendis Statibus exemptis, moderatione & remissione Imperii Collectionarum, Reformatione Politicæ & Justitiæ, taxa Sportularum in Judicio Camerali, Ordinariis Deputatis, ad modum & utilitatem Republice ritè formandis, legitimo munere Directorum in Imperii Collegiis, & similibus negotiis, quæ hic expediri nequiverunt, ex communi Statuum consensu agatur & statuatur. Præcipuè autem singulis Recensibus ea inferuntur, quorum antea facta in Propositione Imperatoriâ, quæ deliberationes antecedit, mentio. Quamvis non semper omnia, diremptis sæpè Comitiiis antequam de singulis conveniant Status, conf. Proposit. 20. Junii An. 1653. in Comitiiis propositam, quæ extat apud Autorem Comitologiæ part. 3. p. 98. cum Recessu, Ratispon. An. 1654.

XXII. Formam substantialem Decretorum Comitialiû & Recessuum, mutuum tam Cæsaris quàm Ordinû consensum esse, monet Paurmeister. *tr. de jurisdic. lib. 2. c. 2. n. 84. loco ante allegato: Autor Autonomiæ, qui ipsius Paurmeisteri judicio, rerû*

D 2

Imperii

*Forma Recessus
Conferat.*

Imperii peritissimus fuit *part. 3. c. 37.* Hyppolitus à Lapide, quinque requirit inter alia ad Imperii Recessus *part. 1. cap. 6. sect. 1.* 1. ut deliberatio non in aula Principis, sed in Consilio Imperii instituat, & quæ aguntur, ad acta & Protocolla Imperii referantur. 2. Decretum non in Casarea vel Regia, sed Moguntinensi tanquam Sacri Imperii Romani Archi-Cancellaria (ut ipse loquitur) concipiatur. 3. Non solius Cæsaris sed junctim Cæsaris & ordinum nomine. 4. A Cancellaria Moguntina in mundum (ita barbarè loquitur) redigatur, & à Statibus præsentibus, absentiumve Legatis subscribatur. Porrò 5. non à Cæsare modo sed certis Ordinibus omnium ordinum nomine signetur. Quæ, ipse, à Burchardo Autore Autonomiæ & Paurmeistero accepta, cum aliquantum mutilarit, è re erit, ipsa utriusque verba hic subijcere, ex Paurmeistero *d. lib. 2. cap. 2. n. 52. pag. 471. edit. secunde*, sunt autem ista: Sic decet ac moribus receptum est, ut ejusmodi deliberationes non in Aula Principis, sed in consilio Imperii instituantur, & quæ aguntur ad acta & protocolla Imperii referantur. Item ut conclusiones ejusmodi, declarationes, vel derogationes, non in Casarea vel Regia, sed Moguntinensi, tanquam Sacri Imperii Romani Archi-Cancellaria concipiantur. Item, Stylus Imperii habet, ut ejusmodi Decreta declarationes & derogationes, præcedente conventionione Cæsaris, & Ordinum facta & non à solo Cæsare, communiter à Cæsare & Ordinibus subscribantur & signentur; Usu quoque receptum est, ut super arduo ejusmodi puncto conclusum, & in Cancellaria Moguntinensi conceptum, ante publicationem Ordinibus prælegatur, & ab iisdem approbetur. Item Ordinibus omnibus describendum communicatur. Tandem à Cancellaria Moguntina in mandum rediguntur, & à Statibus præsentibus & absentium Legatis subscribuntur. Porrò per Cæsarem & nomine omnium Electorum per Moguntinum, &

31.

Et Palatinum, Et duos Ecclesiasticos, Et unum Politicum nomine omnium Principum, item per unum ex Prælatibus Et unum ex Comitibus, item unum ex liberarum Imperii Civitatum, nomine Prælatorum Et Comitum Et Civitatum signantur. Item duo Originalia, unum apud Cæsarem, alterum apud Moguntinensem, tanquam Imperii Cancellarium deponuntur Et adservantur. Item per Cæsarem Et Imperii Archi-Cancellarium judicio Camera exemplum mittitur, ut secundum ea processus decernant Et judicent. Hac forma in proponendo, referendo, concludendo, prælegendo, subscribendo, Et aliis requisitis non observata, alia scripta, Decreta, declarationes, non pro consultis Et Decretis Imperii, sed scriptorum Et actorum privatorum numero habentur. Quæ circa singulos actus hos Ceremoniæ, aut circumstantiæ leviores observari debeant, cum plures sint, & ad rei essentiam non pertineant, & regula certa comprehendendi faciliè nequeant, attingere superledemus. Adeat, cui nonnulla eorum cognoscere animus est, Lehmann. in Chron. Spirensi. dist. lib. 7. cap. 124. iii. Von der Supplication, Rath, desselben Processen Umfragen und Relationen & seqq. Von Beschlüssen und Abschieden eines Reichstages / Arumzum de Comitibus cap. 8. Wehnerum & Besoldum voce X. N. Limnæum lib. 9. cap. 1. a. n. 128. Althus. Politicorum cap. 33. prolixè (qui duo posteriores tamen aliquando in relatione ista labuntur. Autorem Comitologiæ Ratisponensis pag. 117 & seqq. qui sua, ut & reliqui, quæ alicujus pretii sunt, ferè ex Lehmanni relatione desumunt. Paurmeister. d. l. Burchardum in Autonomia. Quod si acuratius illa cognoscere velit, is operam minimè luserit, si Christophori Lehmanni Acta Publica Et Originalia, de pace Religionis, Francofurti anno 1633. tribus libris edita, evolvere voluerit. Reperiet enim ibi, luculentissimo in gravissima controversia Exemplo, quæ Relationum, Correlationum, omniumque adeo actuum, quæ præcedunt Recessum Imperii, & ad deliberationem vel conclusionem

32
Hody scribendi
& prolegandi
Hody problemata
& recessus
Jug.

clausione faciunt, ratio sit: quæ omnia accuratissimâ cura, judiciosissimus autor collegit.

XXIII. Quando tamen aliqua, ut fieri consuevit, in ista brevitate scribentium, plusculum lucis desiderare in Bruchardiana & Lehmanniana (unde sua reliqui ferè mutantur) descriptione videntur, circa quædam etiam ætate nostra novi quid in Comitiiis accidit; & omissum inter plura alia etiam illud est, quod hodiè necessarium multi judicant ut Recessus lingua Germanica conscribantur; & his pauca adjicere operæ fuerit pretiû. Postquam convenerunt ergò Imperator, Rex Romanorum, &c. cum reliquis Statibus, Recessus conscriptio ad munus Electoris Moguntini pertinet, qui Decreta omnia Comitiorum, quæ publicè sciri interest, scripto comprehendi curat, per Cancellarium vel Secretarium. Initium ejus plerumque, ex verbis Literarum Imperialium, quibus convocantur Comitia, Narratio ex propositione, Expeditio ex Relationibus & Resolutionibus Imperatoris & Statuum peti consuevit, quæ singula, cum durante deliberatione accuratè observari à Cancellario vel Secretario Moguntino soleant, fit inde, ut brevi exhibere Decreta Comitiorum scripto comprehensa queat. Inde formula Recessus prius in Senatu Electorum examinatur, antequam Deputatis Imperatoris & Statuum prælegatur: quod ita observatum Anno 1641. in Comitiiis Ratisponensibus docet Limnæus tom. 1. addit. ad lib. 9. cap. 1. n. 105. ubi addit Senatui Electorum persuasum esse, id se habere præ reliquis Statibus præcipuum, das allein Churfürsten in ihrem Rath das Concept des Reichs Abschiedes abzulesen und zu überlegen gebühre/ solches aber dem Fürsten Rath nicht zu communiciren sey/ dann derselbe so wohl als der Reichs Stände Rath zu warten habe/ bis ihm der Recess bey d gewöhnlichen Deputation vorgelesen werde. Cui tamen sententiæ minimè standum esse existimavit Senatus Principum; qui quid eo de negotio judicaverit, legere est apud Limnæum d. l. Post Examen hoc (quod omittit Lehmannus, & Scri-

Scriptores Jurispublici præter Limnæum reliquæ omnes) proponit Cancellarius Moguntinus, ut deputeretur ex Statibus, quibus prælegatur Recessus, quomodo ab ipso conscriptus est, & si necessum sit, corrigatur, & emendetur. Nominatur Deputatis dies, in loco Conventui Electorum destinato, atque etiam Imperatori indicatur, ut ex suis Consiliariis unum vel alterum interesse prælectioni jubeat. Electores singuli, unum vel duos, quorum tamen, (si plures uno sint) suffragia, unius voti duntaxat vim habeant. Principes Ecclesiastici tres, seculares totidem, civitates duos eo mittunt. Tum per partes Recessus prælegitur. 1. Initium, dein Propositio, tum Conclusio, & de singulis vota rogantur Deputatorum. Qui si majoribus votis aliquid mutandum existimaverint, id mutatur; quod fieri quandoque exemplo ostendit Limnæus in notis ad n. 195. Si differant, votum decisivum Imperatoris Commissariis tribuit Lehmann. & Autor Comitologiæ d. l. quibus potius fides adhibenda, quam Bertramo, cui negantem sententiam d. cap. 1. lib. 9. n. 174. tribuit Limnæus. Bis deinceps in Membrana, in Cancellaria, ut vocant, Electorali Moguntina Recessus describitur.

XXIV. Subscribitur postea Recessus. At subscriptionum hujusmodi nullæ certæ videntur in Imperio semper fuisse leges. Olim Recessibus Imperii Germanici subscripsisse etiam Reges externos tradit Goldast. in præfat. tom. 3. Recessuum Sacri Imperii Romani Teutonici, ad Jacobum Regem. Ne longè abeam, inquit, Henricus II. Angliæ Tunc, Rex Serenissime, Princeps, nonne Comitibus Herbipolensibus, ut Imperii amicus interfuit, eorumque decreto, salvis Regnorum suorum privilegiis, subscripsit; quod unde acceperit nobis non constat. In vulgo Moguntino Recessuum Codice subscriptio omnis deest in Recessu Augustano de Anno 1518. Norimbergensi Pacis publicæ de An. 1532. Plures recenset Hyppolitus à Treisbach, im Unvergreifflichen Bedencken über etliche Fragen der Freyen Reichs-Ritterschafft Stand und Session betreffend; sed pro iisdem accipit

Subscriptio Re-
cessuum

accipit constitutiones Imperatorias cum Recessibus Comitiorum & Constitutionibus Imperii, quæ multum tamen differunt. Limnæus in Notis d. l. n. 208. addit Recessum Ratisponensem de Anno 1546. sed ille ab Imperatore subscriptus est. Aliquando solus Imperator subscribit nomen solummodo proprium, non dignitatis, & subsignat Recessum, ut videre est in R. N. 30 Regenspurg de An. 1546. Limnæus Recessum Wormatiensem de An. 1548. itidem à solo Imperatore scriptum putat; sed labitur, ut ex collatione patet. Aliquando Imperator & Elector Moguntinus ut in Policye: Ordnung zu Augspurg/de Anno 1548 ubi illum inferiori loco subscripsisse & nomen simul dignitatis & officii addidisse, & quandoque præmississe illa; ad *Mandatum Electi Imperatoris proprium*, observat Limnæus lib. 9. cap. 1. n. 202. Interdum cum Imperatore & Cancellario, etiam tertius, aliquando Vice-Cancellarius Udalricus Zasius, interdum Consiliariorum vel Secretariorum aliquis subscripsisse legitur, in eum finem, ut speciali mandato Cesaris, recognitionem & revisionem à se factam esse subscriptione sua testarentur: Kircherus de Officio & dignitate Cancellarii, lib. 4. cap. 3. n. 58. Quandoque cum Imperatore Vice-Cancellarius solus vel Secretariorum aliquis; Policye: Ordnung zu Franckfurt/A. 1577. R. N. 30 Regenspurg/de A. 1577. Sed & illud memorabile, quod Hieronymus Caninius in discursu ad Auream Bullam in Italia edito, postea Lutetia Parisiorum in Linguam Gallicam traducto Anno 1613. p. 85. scribit, à Carolo Magno, ad Carolum ferè IV. nullius ferè Civitatis Imperii Recessuum subscriptione mentionem fieri.

XXV. Plerumque tamen Electorum & Statuum, qui aderant, nomina etiam accessisse controversia vacat. Quod ex collatione patescit: idque hodie solenne esse Limnæus monet, & facili experimento discere potest, qui Recessus perlustrare velit. Rex Bohemix tamen, jam inde à ducentis annis, non legitur subscripsisse Comitibus Decretis, monente Goldasto in *Tract. de Juribus & privilegiis Regni Bohemix*

hemiz. lib. 4. cap. 5. n. 14. cuius rei ipse has rationes reddit 1. ne videantur à Germanis legem accipere. 2. Quod iidem fuerint Imperatores & Reges Bohemiz. Quarum postremam ideo impugnat Carpovius de lege Regia. *cap. 5. sect. 9. n. 29.* quod duplici subscriptione uti potuisset eo casu Imperator ut solent etiam alii Imperii Status. Olim nec illorum Statuum nomina subscribebantur, qui vel contra unum & alterum caput Recessuum protestati erant; vel in Recessum non consenserant. Undè notat Arumæus Tractat. de Comitibus *cap. 8. n. 99.* Correspondentes Evangelicos, ut vocabantur, ea de re conquestos esse, ac afferuisse in Comitibus A. 1613. Daß dergleichen im Heiligen Römischen Reich nichts bald erfahren / ja kein einzig Exempel zu finden ist / da diejenigen Stände / welche etwa einen Abschied nicht mit belibet / dergestalt hätten darzu gezogen / oder verbunden werden wollen / sondern da auch nur etwan wenige Stände darwider protestire, daß derselben Sieglung und Subscription, denselben Abschieden gar nicht nachgesetzt / auch in den Abschieden selbst / diese formalia der alten Teutschen Erbarkeit gemäß / gebraucht werden: Wir die Churfürsten und Stände / so diesen Abschied angenommen / und bewilliget x. wie in Jahren 1530. 1531. und andere mehr: Postea tamen aliter obtinuisse videtur; vid Recessum de Anno 1545. & 1555. quibus adde Arumæum, d. 1. Subscribunt autem non ipsi Status Imperii propria manu sua nomina, de quo olim dubitabat Limæus *d. c. 1. lib. 9. n. 209.* sed Secretarius Moguntinus: quod disertè Lehmannus scribit: *lib. 7. Chron. Spirens. c. 124. in fine.* Damit sich auch der Subscription halber kein Mangel noch Irrthum errege / wie gemeinlich geschieht / so gebühret dem Churfürstl. Männlichen Secretario, daß er aus den Gewälten / so zur

E

Can

Cansley geliefert / alle der Anwesenden Churfürsten
 und Stände / auch derselben Gesandten Nahmen ord-
 dentlich verzeichne. Als erstlich der Churfürsten. Se-
 cundo der geistlichen Fürsten: Tertio der weltlichen
 Fürsten: Quarto der Prälaten und Prälaturen: Quin-
 to der Grafen und Herren: Sexto der Frey- und
 Reichs-Städte Gesandten/und der Verzeichnissen eine
 in jeden Rath/ so viel denselben Rath betrifft / überge-
 ben / damit sie besichtigen/und welcher vor oder nachste-
 hen soll / ordiniren. Adde, quæ monet Episcopus Eich-
 stadiensis apud Limn. in notis tom. 2. ad cap. 1. lib. 9. n. 219. Unde
 est quod in Reecessibus aliquando hæc nomina mendosè le-
 guntur: cujus Exemplum est in Reecessu Spirensi Anni 1544.
 ubi Georg Ludwig von Seinsheim zu HohenRitten-
 heim/pro Cottenheim legitur, ut monet Thraalybulus Le-
 pra de rebus gestis Seinsheim. lib. 1. p. 82. Et in ordine
 præterea aliquando peccatum esse, ut inde certum argu-
 mentum deduci ad Præcedentiæ jus non possit, itidem ob-
 servant alii. Quomodo Legatus Elwangenensis in Comi-
 tiis Ratisponensibus de Anno 1641. affirmavit. Daß die
 Probstey Elwangen/ Anno 1521. zu Wormbs/ allda
 ein abgeordneter Doctor, Heinrich Winckhöffer / von
 drenzchen unterschiedenen Prälaten, darunter auch
 von Elwangen Gewalt getragen / aus Überschen in
 dem Abschied unter die gemeine Prälaten gesetzt wor-
 den / und sey kundbar/daß in Subscription, sonderlich
 der alten Reichs-Abschiede/auch sonst in mehr Wege
 verstorren; in gestalt eben dergleichen Fehler auch dem
 Stifft Sulda im Jahr 1524. zu Nürnberg laut selbi-
 gen Recess begegnet. Vid. Limnzum tom. 1. addit. ad lib. 9.
 sep. 1. ad n. 219, & in actis Comitiorum Anni 1654. Episcopus
 Eichsta.

Eichstadiensis ait: Es ist nicht genug des Vorsitzens wege
 sich auf die Subscription des Reichs Abschieds zu bezie-
 hen; sondern es ist nach der Reichs-Observanz von nö-
 then solche Subscription, bevorab selbige nicht von den
 Fürsten un Ständen eigenhändig zu geschehen pfleget/
 mit denen Reichs-Protocollis zu justificiren. Sed nec li
 omissum in subscriptione Recessus reperiatur nomē alicujus
 qui alioquin idoneē se Statum esse probare queat, ideo colligere
 licet non esse eum statum; cum & hodie aliquando non
 vocentur ad Comitia, qui vocari debent, quod ostendit Ru-
 dolfi Imperatoris Epistola quæ extat part. 2. actorum Brunsvi-
 censium sect. 2. in addit. pag. 21.

XXVI. Ut varia subscriptionis ita etiam subsignationis
 ratio fuit. Modo enim solus Imperator sigillum suum ap-
 posuit, quod veteri ævo observatum ex Bulla Aurea, Recessi-
 bus Imperii de An. 1442. & 1495. rectè monet Wehnerus in
 Practicis Observat. voce Reichstag / Limnæus d. lib. 9. c. 1. n. 211.
 Interdum solus Moguntinus, ut videre est in Constitutione
 von Handhabung des Fridens und Rechts, Limnæus mi-
 nus rectè Imperatorem & Electorem sigillum suum huic
 Constitutioni adjecisse scribit. Quam varia deinceps ea
 fuerit, docet Wehnerus, Limnæus d. l. Modum subsignan-
 di, qui hodiè receptus est, his verbis exhibet Beckerus in
 Synopsi Juris publici lib. 4. p. 1. p. 480. Funiculum duplicem in-
 firmæ parti pergamenti transfixum in superiore parte si-
 gillum Cesaris conjungit: post cujus sigillum funiculus in
 duos divisus manet, & in illo qui à dextero latere sigilli
 Casarei est, Ecclesiastici sigillum suum annectunt: ac primò
 quidem nomine Electorum Ecclesiasticorum, Moguntinus,
 vel in ejus absentia Consiliarius, aut alius Elector Ecclesia-
 sticus, qui in sessione prior est, sigillum appendit. Secun-
 dum in latere dextro sigillum applicat Ecclesiasticus Prin-
 ceps

*Subsignatio
 Receptum*

E. 2

ceps

ceps in sessione precedens, in secunda Statuum Classe, vel eo absente in sessione proximus. Tertio loco unus ex Prælatiſ sigillum apponit. A latere sinistro sigilli Cæsaris è regione Mozuntini, in altero funiculo Elector Bavarie, vel eo absente ejus Consiliarius, aut alius Elector secularis ejus nomine. Secundo loco, sigillum nomine secularium Principum appendit secularis aliquis Princeps, qui in sessione prior est. Tertio loco unus ex oraine Comitum Wetteravicorum & Suevicorum, alternis vicibus sigillum subjungit. Ultimo sigillum Civitatis Imperialis illius, in qua Comitia habentur, funiculos ambos conjungit. Conf. Lehmann. & Autorem Comitiologiae d. l. Quæ in ultimo Reſſu obſignationis obſervata fuerit ratio, apparet ex ipſo §. finali Imperii Reſſus; quem ubi quis contulerit cum Schemate exhibitò nuperrimè ab Hermanno Hermes Fasciculo Juris publici c. 36. n. 84. p. 747. facilè animadverteret, ibidem omiſſam eſſe Saxonicam & Brandenburgicam ſubſignationem, ac in Bavarica pro Comite Wolfeghenſi Maximiliano Willibaldo, ibi legi Hermannum Egonem Comitem Curtium.

Pacificatio
Reſſus

XXVII. Sequitur Publicatio. Eam Imperatori competere extra controverſiam eſt: R. A. de Anno 1521. in princ. §. artic. 16. Instrumenti pacis, verſ. Imprimis quidem, ibi per univerſum Imperium. Edictum promulgat, idque uſu receptum teſtatur d. l. Lehmannus. Quod adeò extendunt plerique, ut ſoli Imperatori hoc Juris competere veſint, illudque inter Reſervata numerent: Reinking. de Reg. S & Eccleſiaſt. lib. 1. claſſ. 5. cap. 6. n. 122. Fibig. Elect. Juris publici ſemidecad. 8. queſt. 3. n. 13. & prolixè Stamler de Reſervatis §. 33. Alii tamen, & inter eos Hypolithus part. 1. cap. 6. ſect. 2. ſolius Imperatoris nomine leges promulgari perpetuum eſſe non exiſtimant, addactis tum aliis tum imprimis verbis illis Ordinationis Cameratiſ noviffimæ An. 1555. quæ in præmio habètur, ibi: Daß dieſelbe mit Rath/

Rath/Zuchun und Vergleich der Chur Fürsten/ Fürsten und der Stände / durch eine sondere Constitution in das Heil. Reich publiciret worden: & Recessu de Anno 1495. Vom gemeinen Pfenning: ubi nomina Electorum & Principum una cum Imperatoris titulo Recessui præfixa leguntur; cui tamen, id singulare aliquid, nec unquam alias usurparum esse respondet *d. l. Stamlerus*. Fieri consuevit publicatio hæc ista ratione. Omnibus Statibus ut convenient in Curia indicitur, ibi Imperator vel Commissarius ejus paucis repetunt, quæ, post maturas deliberationes conclusa fuerunt, in scripturam redacta, ac modo prælegenda sint. Moguntinus deinceps Cancellarius, in consessu Imperatoris, Statuum, atque populi, publicè Recessum prælegit, quam lectionem excipit admonitio Imperatoris ad Statum, ut singula Recessus capita sarta tecta servare velint: post plures alios Arumæus de Comitibus *c. 8. n. 103*. Lehman. *d. l. publicati Recessus duo, ut vocant, Originalia scribuntur; eorum unum Imperatoris, alterum Moguntinæ Cancellariæ inferitur. Moguntinus deinde Elector jubente Imperatore exemplum ejus Imperialis Cameræ Judicio transmittit. Mandati Casarei formula hæc extat apud Arumæum *d. l. n. 105*.*

Nach dem im jungsten Reichs = Abschied = Articul begriffen seyn / die euch berühren / und zu vollziehen gebühren / haben wir dem Ehrwürdigen N. Erz = Bischoffen zu Maynz / des H. Röm. Reichs in Germanien Erz = Canslern / unsern lieben Neven und Chur = Fürsten aufgelegt / euch von solchem Reichs = Abschied Abschrifte zuzustellen. Und ist darauf unser Gnädiger Befehl an euch / das ihr solchem Reichs = Abschied in allen Articuln / Puncten und Meinungen / so viel euch belangt / und zuvolziehen gebühret / gehorsam nachkommt / und gelebet / daran erstattet ihr unseren gesälligen Willen und Meinung.

E 3

observ-

observationem Recessuum Imperii, ante hanc insinuationem, & quod eam excipit commune Decretum, ut vocant, quo Litigantes, Advocati Procuratores de eorum observantia admonentur, non adstringi nuperrimè monet Notator ad Rhodungium ad *m. i. p. 2.* quod Decretum commune demum 7. Septembr. promulgatum constat circa Recessum Anni 1054. quamvis is jam Majo mense solenni publicatione Statibus innotuisset.

Oratio Recessum XXIX. Lingua Recessus Imperii hodiè Germanica conscribi, monent Limæus *lib. 9. c. 1.* Sichmannus *in Speculo Imperii Romani cap. 27. n. 10.* Olim edicta Attilæ & leges Comitiales tribus plerumque linguis perscriptas & promulgatas fuisse, Latinâ, Germanicâ & Slavonicâ tradit Goldastus in *pref. ad tom. 3. Collectionis Recessuum &c.* ab ultima autem Francorum memoria, usque ad annum Christi nati millesimum capitula de quibus communi consensu convenerat (quæ hodiè Recessum dicimus) per Episcopos & Abbates latinè concepta, dein Germanicè ac Gallicè in utroque populo publicari consuevissent. Sed cum in unum Imperii corpus Attilæ tempore nondum convenerit Germania, nec Comitata talia nec Recessus esse potuerunt; ut frustra quærat, qua lingua scriptum fuerit, quod non fuisse constat. Certiora sunt, quæ post Suffridum, Ægidium Schudum, Beuterum, Reineccium ac Willichium, tradit Heigius *quæst. 7. n. 63.* & manifestius reliquis probat Lehmannus in *Chronico Spirensi, lib. 2. cap. 45. lib. 5. cap. 107. & lib. 4. cap. 21.* ab initio Imperii Germanici, non Germanicæ, sed Latinæ linguæ receptum fuisse in Comitiorum Decretis & Instrumentis omnibus usum. Prima Recessus Germanicè scripti mentio est apud Gothfridum Monachum, in analibus ad annum 1236. *Curia celeberrima, ait, in assumptione beate Mariae apud Moguntiam indicitur, ubi ferè omnibus Principibus Regni Teutonici convenientibus pax juratur, vetera jura stabiluntur, nova statuntur, & Teutonico sermone in membrana scripta omnibus publicè*

publicantur. Extat Recessus apud Goldastum tom. 2. Reichs-
 Sazungen / p. 17. Est id omnium Instrumentorum pri-
 mum, de quo quidem constat, quod lingua Germanica
 scriptum superest: conf. Limn. ad Capit. Caroli V. *art. 14.*
voce die Teutsche. Constat sanè, Maximilianum I. Impera-
 torem, suâ aetate, magnum ei statuissè pramium, qui o-
 stendere posset Instrumentum ante 800. annos scriptum,
 ut memorat Beatus Rhenanus, diligentissimus rerum Ger-
 manicarum Scriptor *lib. 2. Rerum Germanicarum: cap. Francè*
Germanicâ sunt lingua usi. Non tamen ex eo confestim
 omnia Germanica lingua scripta sunt, nec præcepum tale
 monstrari in Scriptore quidem idoneo potest Primus Ru-
 dolfus Habsburgensis, quod Clericis, utpote solis Latinæ
 linguæ peritis ac ideo Scriptoribus Instrumentorum omni-
 um in peregrina lingua, ad cujus peritiem difficulter Lai-
 cos admittebant, patere videret hac ratione viam illuden-
 di Laicis, eorumque facultates per fraudes ad se derivandi,
 constituisse creditur: *ut posthac, ob inscitiam Nobilitatis, Prin-*
cipum & Pontificum edicla, & Privilegia, Teutonum linguâ ederentur,
que hactenus Romano sermone data sunt; ut Aventinus scri-
bit lib. 7. Crusius Annal. Suev. l. 3. p. 3. c. 1. de hoc negotio ait
sic lego, Rudolphum jussisse, ne amplius literas contractuum Notarii
latine scriberent; sed Germanicè. Multos enim simpliciores plebis ante a
latina scriptione deceptos fuisse. Probat hanc sententiam Leh-
mannus d. l. Spangenberg, in Chronico Saxonia cap. 264. fol. 450.
Heigius quest. 7. num. 64. Goldastus, qui exhibet tom. 2. constat
Imp. p. 311. summam Decreti, Johann. Sitman. d. cap. 27. n. 14.

XXIX. Sed Goldasti illam Decreti Comitialis sum-
 mam nihil authenticum habere, cuius liquet. Et autores
 omnes qui rem commemorant, quamvis inter eos viri gra-
 ves aliqui, corvi tamen non fuere Rudolpho, nec à corvis
 accipere: ne ipse Aventinus quidem, qui Autorem nullum,
 ex quo in *lib. 7.* profecerit, recitat, qui eâ aetate, quâ Rudol-
 phus vixit, tale quid memoriæ prodiderit. Et Bulla Aurea
 Latine

*Adferre linguam
 sollicitudinem
 Ad hoc necesse
 est præcipere
 in Decretis.*

Latino sermone composita est, & multa extant alia Instrumenta eadem lingua Rudolphi ayo, & postea scripta. Sed & ipsi Scriptores rem diversa ratione recensent. Aventinus & Lehmannus de solis Principum & Pontificum Edictis & privilegiis loquuntur. Crusius etiam Notariis prohibitum scribit, ne contractus latinè scriberent; quod non usus illorum temporum solum, sed & Constat. Coloniensis 1512. anni, inscripta Ordnung der Notarien s. Item die Notarien etc. permittit. Unde non immeritò timidè de hoc negotio pronuntiat. Linnæus *Annotamentis ad art. 14. Capit. Carol. num. 6. segg.* Quid? quod Capitulationibus Imperatoris jam inde à Caroli V. Imp. tempore, insertum legitur, ut in negotiis Germanicis Imperator exoticis quidem linguis in Imperio uti non possit; extra Imperium tamen etiam illis, in Imperio autem Latinâ & Germanicâ uti queat; vid. *Capit. Carol. V. art. 14. Ferd. I. art. 13. Rudolphi II. art. 13. Mathia art. 14. Ferdin. II. art. 12. Ferdin. III. art. 16. Ferdin. IV. art. 42.* quod reliquis plenius explicatum legitur in Capitulatione hodierna *Imper. Leopold. art. 43.* verba sunt: Wir wollen auch / in Schriften und Handlungen des Reichs keiner anderen Zungen noch Sprach gebrauchen lassen / dann der Teutschen oder Lateinischen Zungen / es wäre dann an Orten aussershalb des Reichs / da gemeinlich eine andere Sprach in Übung wäre / und im Gebrauch stünde / jedoch in allerwegen in unserem Reichs Hof Rath; der Teutschen und Lateinischen Sprach unabbrüchig. Quo loco prætermittendus est Sithmanni error *diß. cap. 27. n. 17.* ubi existimat Capitulum Imperatoris provisum, quod solâ utendum sit Germanicâ linguâ, quod Ferdinandi II. Capitulatione probare contendit, quæ disertè *art. 12.* Latinam tamen Germanicâ addit. In iudicio Aulico Imperiali utriusque etiam linguæ usus est: Verneuerte Reichs Hof Raths Ordnung!

Ordnung / de Anno 1654. iii. 3. J. ferner soll in dergleichen Parthey-Sachen keine Schrifft anderer Sprache/dan Teutsch und Lateinischer bey dem Reichs-Hof-Rath angenommen werden / adde Capitulationes. In Camera tamen Imperiali receptum esse scribit Julianus Magenhorsft, in Coment. in Ord. part. 1. tit. 3 p. 7. ut procedatur in lingua Germanica. Unde processus latinus contra Episcopum Verodunensem, & Ferdinandi Rom. Regis in causa Felonia, contra quendam Germanicum Principem denegatos, & ut in Germanica lingua proponerentur omnia, decreum fuisse, tradit. Quod tamen nec esse perpetuum ostendunt cautæ Flandriæ & Hollandiæ, quas ipse excipit. Sanè Instrumentum Pacis & latine conscriptum, & hanc linguam, Recessus Imperii Anni 1654. partem facere, notius est, quam ut memorari debeat. Ut vel non idoneè probari talem Rutolphi legem fuisse aliquam, vel certè desuetudine sublata necesse sit Interim Recessus duobus proximis seculis ferè omnes lingua Germanica scriptos docet eorum postrema in uno volumine facta collectio.

XXX. Recessus hos omnes deinceps, qui Imperii Germanici partes sunt pro legibus habent, Imperator, & reliqui Imperii Status ac subditi immediati & mediati. Unde obligatoriæ illæ in Recessibus Imperii, eorumque Supscriptionibus formulæ. Antiquiores ejus argumenti, cuius quærenti, ex ipso Recessuum volumine se offerent. Subjicimus saltem recentiore ultimi Recessus: Solches alles und jedes wie hieroben stehet / und Uns Râyser Ferdinand den Dritten berühren thut gereden und versprechen wir bey Unsern Râysel-Würden und Worten / stâc / fest und unverbrüchlich aufichtig zu halten / zu vollziehen / deme stracks nachzukommen und zugeleben / sonder Gesehde: Und wir die Churfürsten und Stände / und der abwesenden rerordnete Râth / Botschafften und Gesandte ic. gereden und versprechen in guten wahren Treuen / alle und jede obbeschriebene Puncten und Articul, als wie obstehet / so viel die einen jeden oder den von dem

*Viz d. Effect
Recessorum*

er geschickt oder Gewalt habender ist/betrifft oder betreffen
 mag/wahr/stät/aufrichtig/und ohn Verbrechen zu halten
 und zu vollziehen/und dem nach allem Vermögen nach
 zukommen. Quod etiam se facturum, ac nullum Re-
 scriptum, Mandatum aut Commissionem in adversum con-
 cessurum, solenniter promittit, & jurat Imperator in Capitu-
 tul. vid. ult. Capitul. Augustissimi Imperatoris Leopoldi
 art. 38. Neque novum id est, sed jam inde in prima Ca-
 roli V. Capitulatione art. 32 usurpatum. Legitur quidem id in
 Caroli V. Capitulatione, saltem in hunc modum: Wir sollen
 und wollen auch in dieser Unserer Zusagung/ der gülden
 Bulla, des Reichs Ordnung und Gesetzen so ietzt gemacht/
 oder künftig durch Uns mit Churfürsten/ Fürsten und
 Stände des h. Römisch Reichs: Nach möchten aufges-
 richtet werden/ zuwieder kein Rescript, oder Mandat, oder
 ichtwas beschwerlichs/ unerhörter Sachen ausgehen las-
 sen oder zu geschehen gestatten: Unde existimare aliquis
 possit, audita causa id permissum fuisse Carolo V. Impera-
 tori. Sed illa verba, velle ut audiatur causa in Comitii
 presentibus Statibus, pridem monuit ad dict. art. Limnaus.
 Et ne subesser dubii quid, in sequentibus Capitulationibus
 omnibus omissa sunt, adjectis interim quæ sensum Capi-
 tulationis magis declarant, conf. art. 29. Cap. Ferd. I Maxim. II.
 art. 16. Rudolphi II. art. 33. 34. & 35. Mathie Cap. art. 39. Ferd. II tit.
 38. Ferd. III. tit. 40. Ferd. IV. tit. 38. Leopoldi tit. 38. Multo magis autem
 alii Status Imperii iisdem tenentur, ut ex Recessibus patet:
 vid. post plures alios Carpz. de Lege Regia c. 12. §. 2. n. 17. Arumæ-
 um de Comitii c. 8. n. 106. Paurmeister. de Jurisd. lib. 2. c. 2. n. 57.
 Obrecht. de Jurisd. cap. 6. De reliquis Imperii Civibus,
 qui Status non sunt & Subditis, Obrechtus d.l. ita quidem
 existimat, illos Recessus non obligare: quod habeant vim
 conventionum & contractuum, qui contrahentes solum
 obstringant. Cæterum hoc à Reipublica nostrâ institu-
 to prorsus alienum esse rectissime monet Paurmeister
 lib. 2. de Jurisd. c. 2. n. 57. Ubi verè docet: aliud esse actionem &
 conventionem privatam, quæ aliis, quam qui egerunt & consenserunt,
 præjudicat, cum gestantibus ad actores suos restringi, ad alios verò
 por-

porrigi non debeant l. Modestinus de exceptionibus leg. 2. Cod. de fide instrumentorum. C. res inter alios acta, in principio. Aliud conven-
ta ac Decreta publica, qua non tantum constituentur, sed totam Civi-
tatem ex potestate antea in eos collata obligant. Nihil enim interest
per se aliquid discernat populus an vero si, quibus decernendis nego-
cium dedit, l. item §. 1. quod cuiusque Universi. nomine.

XXXI. Secundum hos Recessus etiam jus reddi-
tur in Summis Imperii Judiciis. In Judicio Imperiali
Aulico ita rem sese habere probat Ordinatio novissima
Judicii Aulici Ferdinandi III. de Anno 1654. tit. 1. §. Und
weisen; ubi illa leguntur: Ob gleich eine Sach uns selb-
sten betreffe / allein Gott und ihren zu der wahren Justiz
leiblich geschwornen Eyd allezeit vor Augen halten / so daß
zuförderst Unser Röm. Käys. Wahl Capitulation, Reichs
Abschiede ic. und in Mangel derselben die Käyserl. Rech-
te und rechtmäßige Observationen und Gebräuch in acht
nehmen / und nach denselben ihre Decreta, Bescheid und
Urtheil richten. Adde juramentum des Reichs Hof-
Raths / ibi: iezige und künfftige des Heil. Reichs Kon-
stitutionen und Satzungen ic. in acht zu nehmen in allen
Satzungen und Handlungen / & §. pen. Es solle auch
Unser Käyserl. Wahl Capitulation, alle Reichs Abschie-
de ic. auf der Reichs Hof Raths Tafel / damit man sich
deren auf zweiffelhaftigen Fällen gebrauchen könne /
stets vorhanden seyn / und von selber nicht verrucktet wer-
den. De Judicio Camerati idem disertis verbis constitu-
tum: vid. Ordinat. Cameralem de Anno 1555. part. 1. tit. 13. & in
Nova Concept. Ordinat. Cameralis part. 1. tit. 19. & Juramentum
Assessorum part. 1. tit. 57. ibi: Nach des Reichs gemeinen
Rechten / Abschieden ic. Denais voce Adessorum
munus Rodingh. Pandect. Camer. lib. 4. tit. 3. p. 963. Quin
si quando parum attenderentur Imperii Recessus, gravissi-
me eâ de re conquesti leguntur prudentiores multi ex
Imperii Statibus. Fridericus Wilhelmus, Pro-Elector Sa-
xonie, in Scripto ad Legatos in Comitibus Ratisponensibus commorantes
ita in fin: Es ist leider dieser Mißbrauch bey solcher wolbe-
dachten Reichs Ordnung / daß es zwar verabschiedet also

Quando recessus
officij recessus

verbleibe / wie es aber ins Werck zu richten / beyzeiten nicht in acht genommen werde / sondern sich mehrer theils ohne fernerm Zuthun darauf verlasser / das solches im Reich also geschlossen / und in Abschied gebracht / darüber einamals das S. Röm. Reich unversehns zu Grund und Boden geben mochte. Et Evangelicorum Statuum Lipsia congregatorum ad Imperatorem in literis die 18. Martii Anno 1631. gravis est querela: Es wolle das Ansehen gewinnen / als ob die so mit grosser providenz und Fürsichtigkeit aufgerichtete Sanctionen und Abschiede / gar ihre Abschiede bekommen solte.

XXXII. At quæ sit ratio quâ adstringit Imperii Stat^o & Subditos inquirendû nobis adhuc superest: vim contract^o an legis habeat Recessus? an utriusq; quod nostra ætate disceptari cepit. Contractus vim iis negari non posse, docent manifestissimi textus singulorum ferè Recessuum. vid. Recessum de Ann. 1500 in fin. Recess. de Ann. 1512. itidem in fine: de Ann. 1559. ubi verba vereiniger / verglichen / verpflichtet / vertragen (quæ Contractus sunt,) reperire est. Sed &, quod itidem leguntur in Recessu 1559. illa: setzen / ordnen / und wollen: & in Recessu Imperii de Ann. 1564. setzen / ordnen / und wollen demnach. Et in recessu de Anno 1570. Darum gebieten und wollen / daß alle und jede Stände und Obrigkeiten / ob diesem Unserm Gebot mit allem ernstlichen Fleiß halten / quæ præceptum & legem continent: & cum Recessus ab iis, qui legum fundamentum potestatem in Imperio Germanico habent. ferantur, cû obligatorio præcepto, omnibus Imperii civib^o & subditis publicentur: tum in plerisque quæ iis continentur rebus votorum numerus attendatur, idque jus sit, quod plures volunt, cum in Contractibus vota plurium non sufficiant, sed singulorum consensus requiratur; Ideo & leges esse, & contractus vim habere, non immeritò Fibigio *quest. 3. semidec. s. n. ii.* visum fuit. Neque novum est, utramque vim contractus & legis uni negotio tribui, quod pridem observatum Grotio *lib. 2. de J. B. & P. c. 14. num. 9.* vid. ad eundem Feldenum *in ult. edit. Annot.* Et monuit jam antea contra Obrechtû Paurmeisterus *d. l.* qui inde, quod in vim contractus valere Recessus dicuntur, malè addita exclusiva particula, quasi solum in vim

contractus valerent, exemerat à Receptibus mediare Subditos)
*Quod dicitur Decreta vel Receptus Imperii habere vim conventionum &
 contractuum, non ita simpliciter exaudiendum esse.*

XXXIII. Cessat vis & obligatio Receptuum Imperii, ex iis
 causis, quæ alioquin faciunt cessare legis virtutem. I. Si cesset
 tota causa finalis vel finis internus, qui à re præcepta non dis-
 tinguatur. Ad eum enim in cessatione legis omnis respicitur,
 non ad externum, & à materia præcepti distinctum, quando
 queritur de perseverantia illius & cessatione vid. *l. ult. ff. de
 Scio Siliano l. 8. §. 2 de Jure Patronatus, Suarez de legibus lib. 6.
 c. 9. n. 5. §. 10. Salas de legibus disp. 21. sect. 3. n. 34. Bonacina disp. 1.
 quest. 1. punct. ult. §. 2. n. 1. vers. dixi cessante tota causa: post Covarru-
 viam Azorium, Victoriam, Castro Palao Operis moralis part. 1. Tract.
 3. disp. 5. punct. 1. num. 4. II. Si ad certum tempus, vel ter-
 minum saltem, aliquid Constitutum sit, ut Constitutiones
 de solutione Debitorum in ultimo Receptu de Anno 1654. §. So
 viel nun die Capitalia: Neque enim dubium existente ter-
 mino legis, eam evanescere, *l. 27. §. 1. l. 52. §. 3. de pactis l. 21. ff. de
 Vulgari & pupillari substitutione. III. Si abrogetur, lata alia in adver-
 sum lege: §. penult. Instit. de Jure N. G. Civili l. fin. de Constit. Princip.
 & cap. 1. de constit. in 610. Thomas 1. 2. quest. 97. art. 1. & ibi Scholastici
 ac Moraliste, Inter pp. in l. un. C. de caducis tollendis in princ. & passim.
 IV. Si consuetudine rationabili, & legitime præscripta, ejus obli-
 gatio sublata sit, *l. 32. §. 1. ff. d. LL Scis & longa consuetud. cap. ult.
 X de consuetudine. Non est verò obligatio sublata si simpliciter,
 quamvis longo tempore, nullus sit Receptus alicujus usus quod
 fieri solet in multis materiis v. g. Expeditionis Romanæ, Turci-
 cæ, &c. arg. l. 3. in princ. C. de Jure Domini impetrando Consuetudo
 enim quæ legem, abrogare debet, vel novam statuere, necessa-
 riò oriri debet ex speciali intentione statuendi novam, Emanuel
 Saa. verbo Consuetudo, Bonacina, disp. 1. quest. 1. punct. ult. §. 3. n. 19. post,
 Suarezium, Valquez & Salas, Castro Palao d. l. Disp. 3 punct. 3. n. 12.
 Sed & ex parte cessare potest ex Interpretatione, si nempe decla-
 retur, Receptum ad illum casum, de quo agitur, non pertinere,
 quod de LL. in genere omnibus monet, post alios Castro Palao
 d. l. disp. 5. in princ. punct. 2.***

Quando cessat
 vis Receptuum

XXXIV. Dispensatione etiam remitti obligationem ut
 aliarum multarum legum, ita interdum Recessus Imperi posse,
 dubio vacat vid. ejus Exemplum in Recessu de Anno 1654. *S.*
 Nach dem mahl aber & secuta dispensatione, quæ extat apud
 Rhodungium *pandect. Cam. lib. 1. tit. 12 p. 201.* adde Amplissimum *Dn.*
 Joha. nem Melchior Sax. *in diss. de Dispensationibus lib. 2. p. 1.* Dispensa-
 tio tamen hæc, non ad Imperatorem solum, sed Imperatorem cū
 Statibus simul spectat, quod satis ostendunt Capitulationes: vi-
 de imprimis ultimam Leopoldi Imperat. *art. 38. Carpz de lege Re-*
gia cap. XII. sect. 2. Illud vix monendum esse putamus nullam esse
 univ.ersalem obligationem ad Recessum, si de eo convenire Sta-
 tus nequeant, quod factum Anno 1608 & Anno 1613. in nuperis
 Comitibus Anno 1654. ajunt Principes & Status Protestantes apud
 Linzium *rom. 2. addit. ad lib. 9. cap. 1. n. 167.* Anno 1608. *Sey es zur*
 Dissolution des Reichstages/An. 1613. aber zu keinem ordentli-
 chen verglichenem und allerseits beliebten sondern vielmehr ei-
 nem einseitigem von den Protestirenden vermög vorhandenen
 offenen Abdrucks publicè contradicirten Reichs. Abschied/nc.
 ausgeschlagen.

*differt a Consti-
 tutionibus Imperii
 quia a Receptis*

*differt a
 Receptis Imperii
 quia a Receptis
 Imperii*

XXXVI. Patet ex his, quæ scripsimus, quid differat à Recessi-
 bus Imperii Constitutio Imperatoris solius. Hi enim Sta-
 tum liberationem & consensum postulant. Quid à Constitu-
 tionibus Imperatoris etiam si accesserit unius vel alteri-
 us ex Statibus extra Comitibus consensus, ut in Pace Pragensi,
 quæ ideo merito in ultima Editione Moguntina Recessuum
 omissa est. Sed & à Recessibus Conventuum Circularium
 multum discrepant. Sunt enim illa Decreta, Comitiorum non o-
 mnium Imperii Statuum, vel nomine omnium collecta, sed cer-
 ta saltem Imperii partis. Multo magis autem inter Recessus Ge-
 nerales hujusmodi, & cujuscunq; Germanicæ Provinciæ Particu-
 lares Landtags Abschiede/ differentia plurimum est. A Sta-
 tibus enim solummodo Provincialibus, unius alicujus Imperii
 Status, ad salutem unius Provinciæ illi componuntur. Qua ra-
 tione & discriminis plurimum est inter universales Imperii le-
 ges & Ordinationes hujusmodi Provinciales vel Statuta.
 Quin satis quoq; manifestè apparet, quale sit inter Recessus hu-
 jusmodi

jusmodi & foedera Statuum Imperii, vel invicem, vel cum aliis, discrimen.

XXXVI. Caterum aliquot seculis nulla Recessuum hujusmodi facta est collectio. Primum enim, quod sciamus, uno volumine Anno 1527. Spira typis descripsi sunt. Inscripto libri ista: *Alle und jede des Reichs Ordnung, samt der gülden Bull und Abschieden 1c. Aus Befehl Käys. Majest. Statthalters und Regiments im Heil. Reich zusammen gelesen durch Peter Trachten Schultheissen zu Speyer.* Insecuta Editiones Moguntinae An. 1548. 1552. 1559. 1567. 1599. 1607. 1614. 1615. 1621. 1642. quam excepit demum ultima Anni 1660. Omnes verò imperfectae. Nec enim Recessus alios, quam ab anno demum 1356. promittunt quidem. At verò tanto tempore, quod ad illum annum usque ad Caroli M. aetatem fuit, nulla fuisse Comitum, nullos Recessus, nemo haec tenus dicere ausus est: ac si auderet aliquis, ipsa ratione, Historia, & exemplis eorum, quae habet Goldastus & Lehmannus, refelli potest. Sed & ab illo tempore nullae Constitutiones Imperii ab anno 1356. ad annum usque 1442. ibi exhibentur. Et fuisse tamen plures testantur vel illa solum, quae in Chronico Spirensi collegit Lehmannus. Sanè Limb. ad lib. 9. cap. 1. num. 225. se admonitum ait à Georgio Christophoro Waltero, esse qui ab anno 1356. usque ad annum 1507. viginti & novem conventus Imperiales commemorant: quo toto tamen tempore non nisi 5. in Editione Moguntina Imperii Recessuum reperiantur. Caterum, quod Walterus putavit: an idoneis argumentis ostendi possit vel ex Historia veteri, vel ex collectione aliqua, aut aliunde nos maximè dubitamus, Goldasto Lehmanno non observantibus alia Comitum, aut Recessus, nisi annorum 1442. 1466. 1471. 1474. 1479. 1486. 1487. 1489. 1495. 1496. Addit his: *Erklärung des Land Friedens zu Nürnberg / anno 1552 aufgerichtet / S. jemand von der schuld / Comitum anni 1498. Friburgi habitum.* Quod si his aliquis adjecerit Recessus anni 1510. 1535. 1543. 1559. 1569. qui integri additi sunt in ultima editione Recessuum, cum haec tenus in collectionibus omnibus defuissent, is minimè dubitabit valde imperfectas esse Editiones Recessuum Imperii haec tenus.

*Editiones
Recessuum*

nus omnes. Quid? quod inferre sunt etiam; Constitutiones, quæ Reccessus Imperii non sunt. Nisi Reccessum esse credere velimus. Interimisticum scriptum Anni 1548. quod in Moguntinis omnibus, & Pacem Pragensem, quam in Ostermanniana Editione Anni 1642. legimus,

*Heavi. Edificio
nu. Rev. fag*

XXXVII. Nec Imperfectæ solum sunt Reccessus Imperii Editiones; sed quod dolendum merito multo plurimis etiam tum veteres, tum posteriores imprimis, laborant vitiis. Adducemus aliquot, unde id liquido cunctis patere possit, Exempla. In der Regiments-Ordnung zu Augspurg Anno 1500. Tit. der Türcken halb. in omnibus Editionibus corruptissimè legitur. Weiter haben wir nicht ohne Beschwerung unsers Gemüths bestracht / und zu Herzen genommen / wie schwerlich der Feind Christi der Türck seine Macht nicht weiter (non nulla exempla habent nit weiter) dann bissher in Christglaubige Gewalt gesteckt: pro noch weiter / ut legitur in Editione hujus Reccessus Spirensis anni 1527. correctæ à patre Trachen / Sculteto; aut ut habet Exemplar quoddam manuscriptum hujus Reccessus: ierofolymitaner. Reccessus Spirensis anni 1542. §. Wo dann also ic. in Editione Moguntina legitur: Durch die ungeordnete Einnehmer / pro durch die untergeordnete ic. In der Käys. Erklärung wegen der Religion zu Augspurg tit. 21. §. pen. (quæ tamen constitutio propriè non meretur locum inter Imperii Reccessus, utpote non probata à Statibus omnibus, sed nonnullis saltem) legitur corruptè: hiemit wollen wir dem Ungehorsam nichts abziehen / den die Kinder ihren Eltern schuldig: pro dem Gehorsam / R. 2l. zu Augspurg 1555. §. ob auch der Oberst: ibi: daraus sollen sie ihm Beyseyn der Beschädigten un derjenigen / so die Sache nicht belanget (edit. veteres habent nit) zu halten: pro mit belanget; Cammer- Gerichts- Ordn. de Ann. 1555. part. 2. tit. 23. Es wäre dann / das die Sache und Handlung darüber die Käys. Mandata zu erkennen gebotten / pro verbotten; ut habent reliquæ Ordinationes, & latina versio Gobleri. R. 2l. zu Augspurg / an. 1559. §. solche fürfallende / in fine ibi, die in Jahrs. Frist dem Cammer- Gericht verpslicht gewesen / pro nicht verpslicht gewesen;

wesen; Müntz-Ordnung zu Augspurg de An. 1559. J. Und damit diese ic. legitur. Doch wo die Kräiß-Strände befinden / daß von nöthen wäre zween Probation-Tage Jährlich gehalten werden / pro daß nicht vonnöthen wäre zween. Vidit hoc jam pridem Goldastus, qui ut ipse commemorat, in Rechtlichen Bedencken von Confiscationen der Zauberer Güter p. 140. destinaverat idē in lucem edere libellum inscriptum: Warnung von denen zu Mainz, bey Behem/Albin un̄ Strohecken gedruckten Reichs Abschieden; Sed morte preventus quod facere animum induxerat, vel non absolvit, sed saltem libellus ille: hicubi latet ineditus.

XXXVIII. Ad eod̄ autem non corrigit hæc vitia ultima Editio A. 1660 ut plurimis locis passim etiam augeat. Dabimus saltem ejus etiam aliquot Exempla. In Ordinatione Camerali zu Augspurg Ann. 1500. Constitutione cujus Inscriptio: Die Artikel des Cammer-Gerichts zu Lindau/ Freyburg/ werden hiemit ratificirt 16. p. 13. post verba: daß dargegen Reformation der Notorien s̄fürgenommen werde; omituntur illa: dardurch solches s̄fürgekommen werde; & ibidem: un̄tüglich geschicht/ pro un̄tüglich und nicht geschicht/ ut ex ratione & comparatione primæ Editionis Spirensis Reccessuum patet. Id gravius etiam est, quod s̄. integer der Cam̄-Ger-Ord. zu Augsp. / A. 1500 aufgericht/ qui sub tit̄ in princ. legi debebat, ac integris quatuor lineis cõstat, omititur. Prolixum esset omnia referre, cum locis pluribus, quam aliquis qui non contulerit, credat, errore typogaphi peccatum sit: imprimis in Ordinatione Camerali. Interim ut posteriores nonnullæ Editiones, antiquissimas eo superant, quod additum habeant Germanico (qui solus in antiquis legebatur) latinum textum Bullæ Aureæ, Ostermanniana autem reliquas eo superat, quod Epitome Aureæ Bullæ etiam accefferit; Ita ultima hæc, reliquis eo nomine antistat, quod Reccessus quinque an. 1510. 1535 1543. 1559. 1569. desideratos in prioribus adjecerit: & quod præterea in paragraphos, numeris distinctos, Reccessus singulos dividat quod summam rerum, Reccessibus definitarum, capita circa singulorum initia obser̄vet, ac demum Indices tres, Generalem, quam reliquæ Editiones multo locupletiozem, speciales verò, Bullæ Aureæ, & Ordinationis criminalis, locupletissimos habeat.

XXXIX. Melchior Goldastus ab Heimensfeldt tentavit quidem colligere à prima origine Imperii Germanici Reccessus. Atque tomos
 G etiam

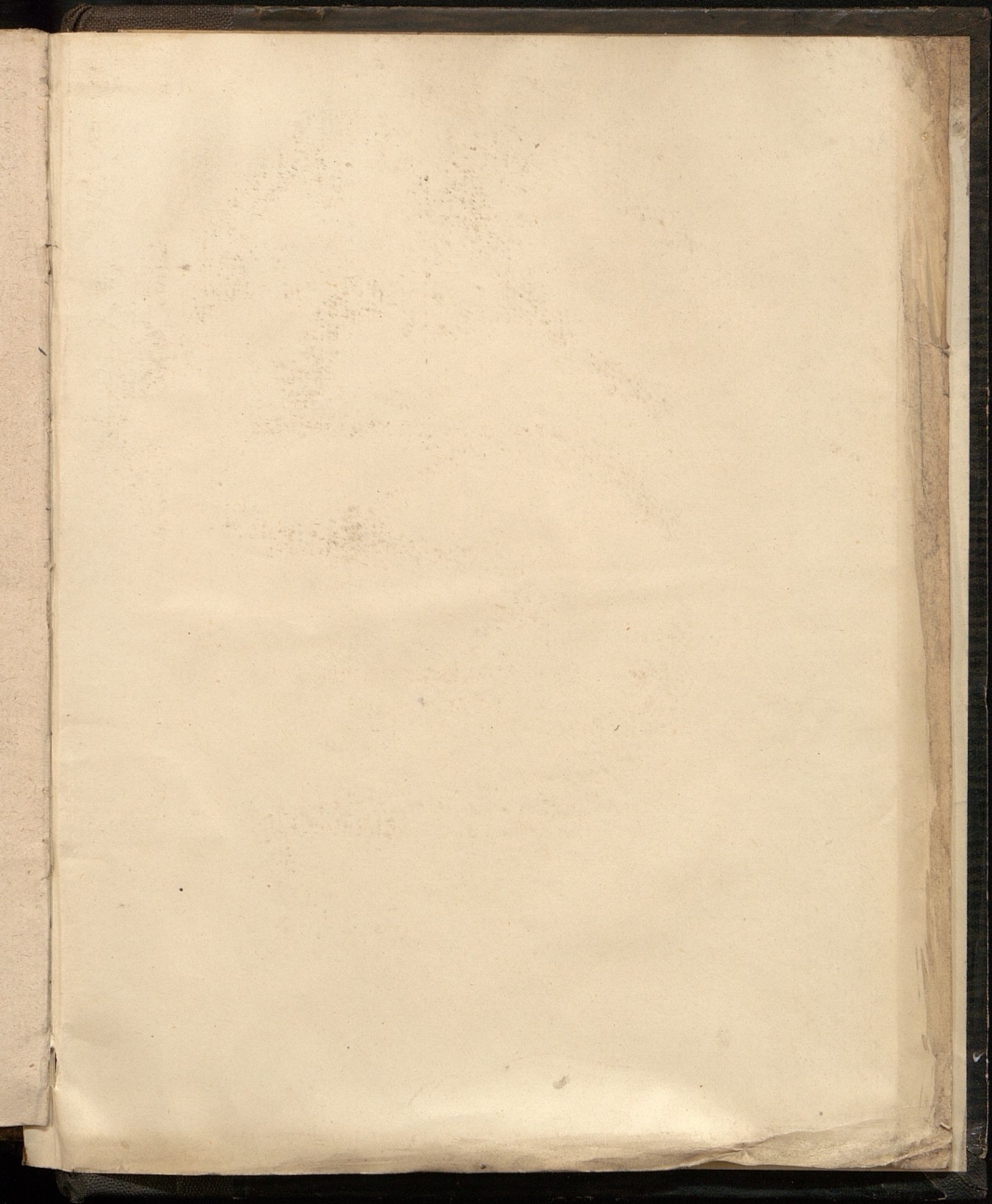
52.

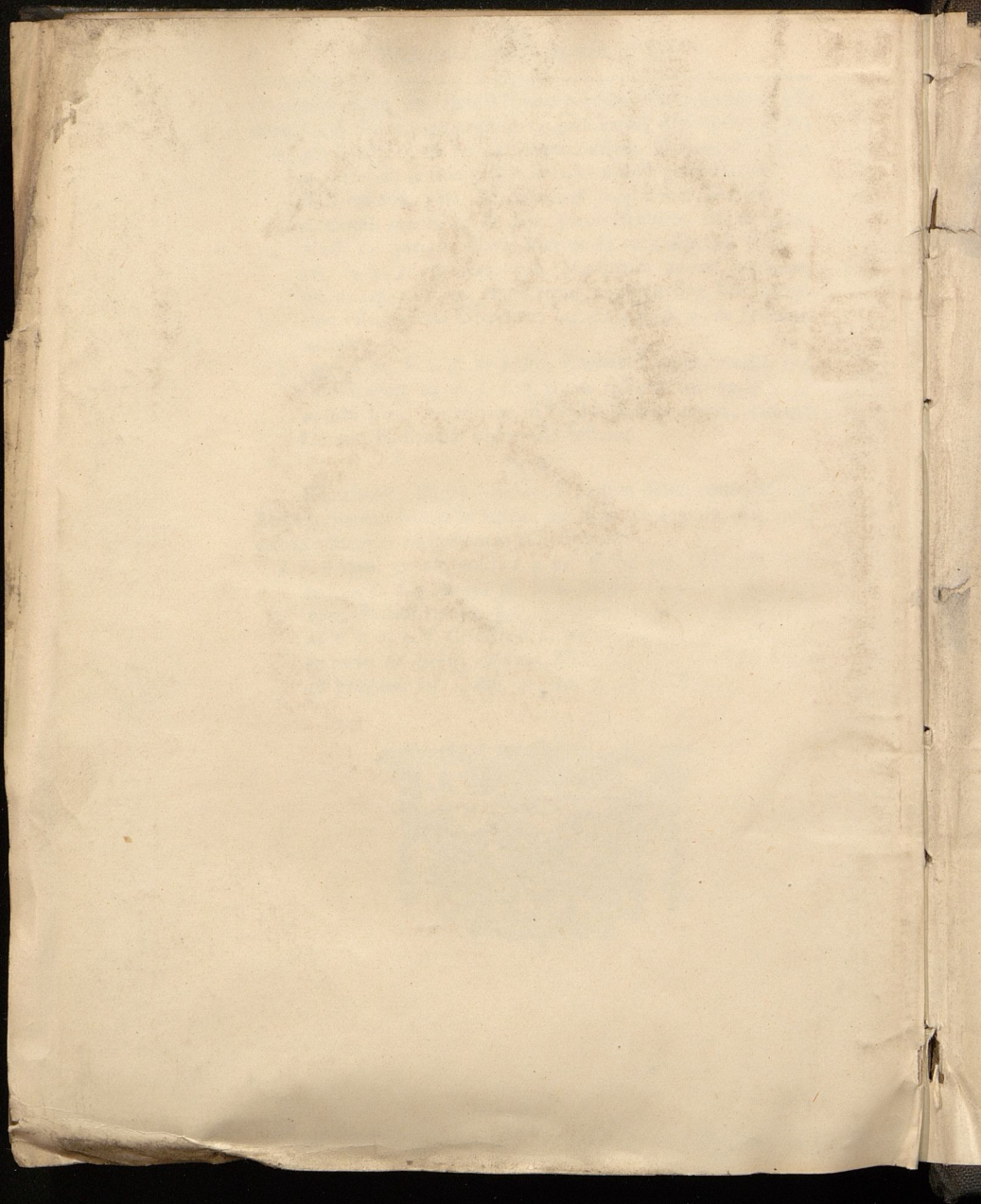
22 (50. 20)

etiam tres edidit. Eorum secundum Christiano II. Electori Saxonie, Vicario Imperii inscribit, atque dedicationis hujus hanc se habere causam ipse ad Electorē profitetur. *Uti super iis una pariter cum Serenissimo Collega in commune consuleret: Et ubi consuluerit, de iisdem juxta sanctissimi muneris à Regibus delatam gratiam, cum Sacra Cesarea Majestate agat, eamque opere consilioq; juvet, et auctoritate Imperatoria eas Constitutiones, quæ nonnihil ab usu recessisse videntur, commoda interpretatione, restituat, quæ obrepserunt atq; furivæ sunt, (cujusmodi nonnullas in ea collectione esse à Pontificibus Romanis confictas ipse agnoscit) tollat, quæ publicis Decretis abrogata, nullas esse jubeat, quæ verò grate in vulgus Et in usum bonumq; publicum necessariae sunt, quæve ut vim atque vigorem obtineant res communis postulat, nova sanctione corroboret, confirmet, in unum quoque Imperio exerceri procuret. Sed & res illa effectum caruit; & non manca solum est illa collectio, sed & falsâ quadam, dubiæ fidei nonnulla, abrogata plurima eam continere, tum res ipsâ loquitur, tum confictem modo audivimus. Goldastum, cujus tamen laudem eximiam, in nonnullis adhibita diligentia meo est. Quid quod tertio operis illius tomo, & tomo uno Collectionis, quem Mattheus Imperatori dedicavit, Francorum Regum Decreta, nostris Recessibus permiscet, & posteriores Recessus non attingit. Galli Decreta Comitiorum antiquissima, à primis Francorum Exordiis, summa cura collecta debent industria Cardinalis Mazarini, qui 50. Majoribus manuscriptis voluminibus, quicquid ab ultima antiquitate usque, excussis Archivis & Bibliothecis Galliarum erui potuit, magnis sumptibus colligendum judicavit, quomodo illi ante paucos annos adhuc in Bibliotheca Mazarinea extabant.*

XL. Recessus hos Imperii à Pontificibus, & quidem Paulo IV. primum, inter libros prohibitos relatos, eaque de re non semel conquestum esse Ferdinand. I. Imperatorem legitur in *Disp. 4. Col. 2. th. 1. lit. b. Collegii publici Dn. Cancellarii Schützii de Statu Rei Romanæ*. Atque ejus rei testis advocatur Petrus Suavis Polanus in *Historia Concilii Tridentini*, qui verò suo nomine non alius est quam Frater Paulus Servita. Cæterum quamvis tum ex Sleidano de Statu Religionis & Reipublicæ, tum ex Petro Suave id factis appareat, nonnullos Imperii Recessus bilem movisse Pontificibus, inprimis illos, qui continent *pacem religiosam, aliaq; Religionem, aut disciplinam Ecclesiasticam* attingentia; id tamen, omnes Recessus, ac totum volumen, inter libros prohibitos relatum, ibi disertis verbis legi, hæcenus non observare potuimus. Non erunt autem hujusmodi protestationes aut contradictiones Pontificia majoris momenti, quam illæ quas opposuit Bullæ edita anno 1651. Paci Monasteriensis & Osnabruggensis Innocentius X. Sane fulgura hæc esse ex pelvi abundè docuere libris integris Viri Clarissimi Hermannus Conringius Helmstadiensis, & Johannes Hornbeck Ultrajectinus Professor, quibus addè Ludovicus de Montesperato Vindicias Pacificationis Osnabruggensis & Monasteriensis. Id demum addimus, optandum, prodire aliquando Commentarium eruditi Viri in hoc volumen Recessuum. Agitaverat animo tale quid Goldastus, atque extant hodiè primâ illius operis manuscripta ac inedita rudimenta Francofurti ad Mœnum apud privatos. Extant & breves notæ ac ineditæ Caspar. Bitseii, scriptæ ipsius Bergeri Cameræ Assessoris manu, Spiræ in Bibliotheca Bergeriana; sed in totum Codicem hæcenus plus descriptum, nihil prodiit. Nuper tamen Anton. Gunth. Fritschius tale quid pollicitus est. Quod quale futurum sit dies docebit. Nos hic pedem figimus.

F I N I S.

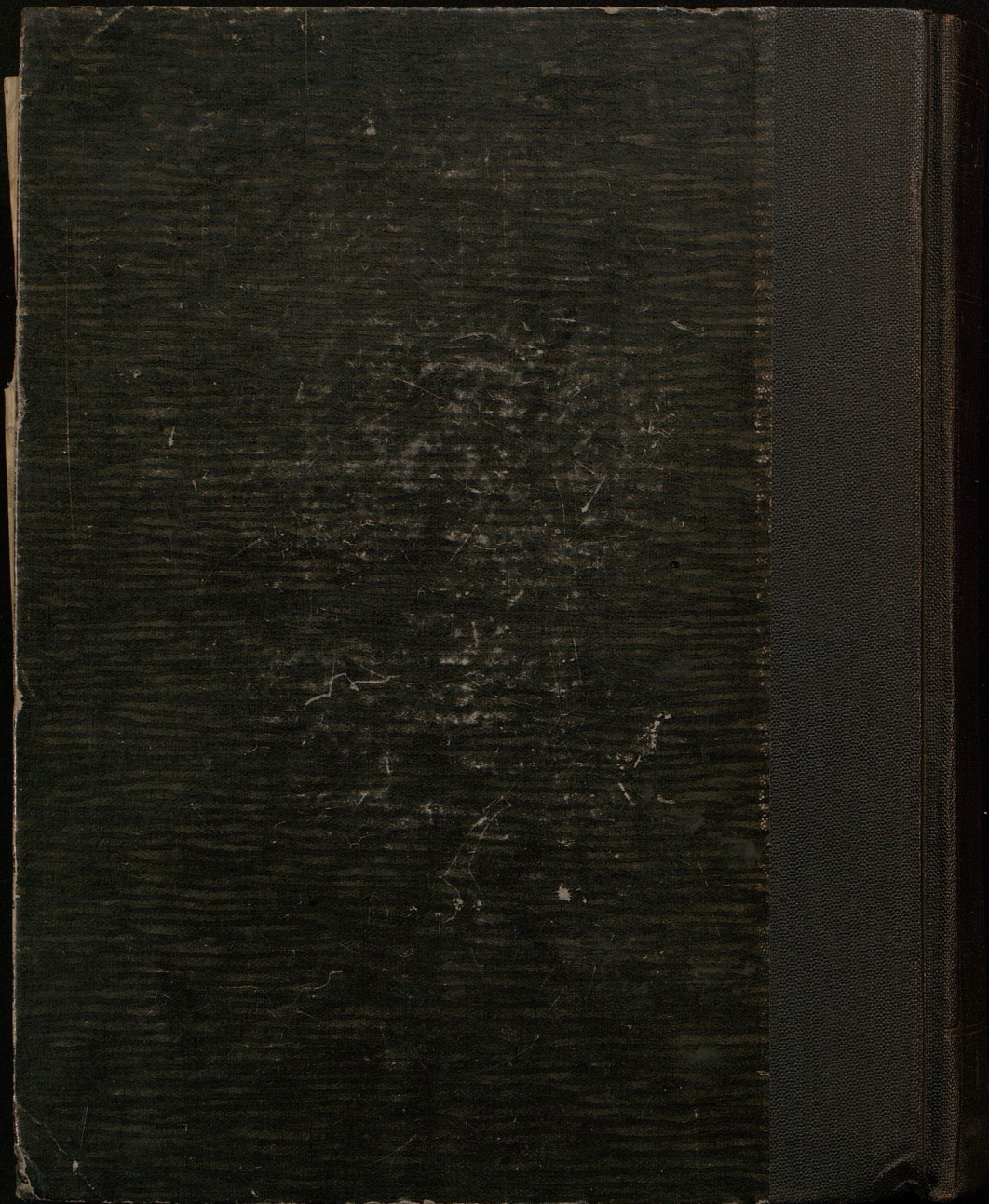

X 2615924

Vb 17

I.
Q. B. V. D, T. O. M.
DISSERTATIONEM
JURIS PUBLICI,
De
**IMPERII RE-
CESSIBUS,**

von
Reichs = Abschieden / 161

Publicè disputandam proponit

Titel Bernhard Lib. Baro von Stein.

PRÆSIDE

ERICO MAURITIO, U. J. D.

& Prof. Publ.

In Auditorio Jctorum,

Add. Maji,

Horis matutin.

Recusa JENÆ
GEORGII HEINRICI MÜLLERI,
ANNO M DC XCI,